

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
ADLİ TIP ENSTİTÜSÜ
SOSYAL BİLİMLER ANABİLİM DALI

172587

DANIŞMAN
PROF. DR. M. FATİH YAVUZ

**TÖRELERİN ETKİSİYLE İŞLENEN
ADAM ÖLDÜRME SUÇLARI
VE
BU SUÇLARLA İLGİLİ ŞANLIURFA AĞIR CEZA
MAHKEMELERİNİN 1990 – 2000 YILLARI ARASINDA
VERDİKLERİ KARARLARIN İNCELENMESİ**

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Yüksek Lisans Tezi

132587

HASAN CAN
Cumhuriyet Savcısı

İstanbul - 2003

İÇİNDEKİLER

I. GİRİŞ	1
II. GENEL BİLGİLER	2
2.1. Kasten Adam Öldürme Suçu	2
2.1.1. Suçun Faili	2
2.1.2. Suçun Mağduru	3
2.2. Kasten Adam Öldürme Suçunun Unsurları	3
2.2.1. Tipe uygun Eylem	3
2.2.1.1. Hareket	3
2.2.1.2. Netice	4
2.2.1.3. Nedensellik Bağı	5
2.2.2. Hukuka Aykırılık	5
2.2.3. Kusurluluk	6
2.3. Kasten Adam Öldürme Suçuna Etki Eden Sebepler	7
2.4. Saik	8
2.5. Haksız Tahrik	9
2.5.1. Haksız Tahrikin Esasları	9
2.5.2. Haksız Tahrikin Çeşitleri	9
2.5.3. Haksız Tahrikin Şartları	10
III. TÖRELERİN ETKİSİYLE İŞLENEN ADAM ÖLDÜRME	
SUÇLARI	11
3.1. Töre	11

3.2. Törelere Ceza Hukukundaki Yeri	11
3.3. Törelere Etkisiyle İşlenen Adam Öldürme Suçlarının Nedenleri	12
3.3.1. Toplumun Sınıfsallığı ve Baskısı	13
3.3.2. Akrabalık İlişkileri	14
3.3.3. Namus Kavramına Verilen Anlam ve Değer	15
3.3.4. Şeref Kavramına Verilen Anlam ve Değer	16
3.3.5. Kadının Sosyal ve Cinsel Hayatının Sınırlandırılması	16
3.4. Törelere Etkisiyle İşlenen Adam Öldürme Suçlarının Failleri	18
3.5. Törelere Etkisiyle İşlenen Adam Öldürme Suçlarının	
Ceza Hukuku Açısından Değerlendirilmesi	18
3.5.1. Törelere Etkisiyle İşlenen Adam Öldürme Suçlarının	
Uygulanan Türk Ceza Kanununun Bazı Özel Hükümleri	19
3.5.1.1. Türk Ceza Kanununun 450/10. Maddesi	
Kan Gütme Saikiyle İşlenen Adam Öldürme Suçu	19
3.5.1.2. Türk Ceza Kanununun 453. Maddesi	
Şerefini Kurtarma Saikiyle İşlenen Çocuk Öldürme Suçu	20
3.5.1.3. Türk Ceza Kanununun 462. Maddesi	
Zina veya Gayri Meşru İlişki Nedeniyle Adam Öldürme	22
3.5.2. Törelere Etkisiyle İşlenen Adam Öldürme Suçlarında	
Haksız Tahrik Hükümlerinin Uygulanması (TCY m. 51)	23
3.6. Törelere Etkisiyle İşlenen Adam Öldürme Suçlarının Yoğun	
Görüldüğü Şanlıurfa İlinin Özellikleri	25
3.6.1. Kentin Sosyo-Ekonomik Yapısı ve Tarihi-Kültürel Dokusu	25
3.6.2. Yörenin Suçun İşlenmesine Neden Olan Bazı Töresel Anlayışları	27

3.6.3. Şanlıurfa'da Yaşayan ve Görev Yapan Bazı Kişilerin Törelerin Etkisiyle İşlenen Adam Öldürme Suçlarıyla İlgili Yorumları	31
3.6.4. Törelerin Etkisiyle İşlenen Adam Öldürme Suçlarının Aydınlatılmasında Karşılaşılan Güçlükler	35
IV. GEREÇ VE YÖNTEM	39
V. BULGULAR	41
5.1. Bulguların Suçun Mağduru, Faili ve İşlenmesindeki Özellikler Yönüyle, Ayrıca Töresel Faktörlerin Mahkeme Kararlarına Yansıması Açısından Belirlenmesi	41
5.1.1. Suçun Mağdurlarına Ait Bulgular	41
5.1.2. Suçun Faillerine Ait Bulgular	42
5.1.3. Suçun İşlenmesindeki Özellikler ve İşleniş Şekline Ait Bulgular	44
5.1.4. Töresel Faktörlerin Mahkeme Kararlarına Yansımasına Ait Bulgular	43
5.2. Bulguların Demografik Özellikler, Suç Aleti, Öğrenim Durumu, Medeni Hal ve Cinsiyet Gibi Bazı Unsurlar Yönünden İncelenmesi	44
5.2.1. Sanıkların Yaş Gruplarına Göre dağılımı	45
5.2.2. Maktullerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	45
5.2.3. Suçun İşleniş Nedenlerine Göre Dağılımı	46
5.2.4. Sanıkların Maktuller İle Aralarındaki Akrabalık Bağı	46
5.2.5. Sanıkların Medeni Halleri	47
5.2.6. Maktullerin Medeni Halleri	47
5.2.7. Sanıkların Cinsiyetlerine Göre Dağılımı	48
5.2.8. Maktullerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı	48
	III

5.2.9. Sanıkların Öğrenim Durumu	49
5.2.10. Suçun İşlendiği Yer	49
5.2.11. Suçun İşleniş Şekli	50
5.2.12. Suçta Kullanılan Alet	50
5.2.13. Sanıkların Meslek Gruplarına Göre Dağılımı	51
5.2.14. Sanıklar Hakkında Verilen Mahkeme Kararları	51
5.2.15. Törelerin Etkisiyle İşlenen Adam Öldürme Suçlarının Diğer Sebeplerle İşlenen Kasten Adam Öldürme Suçları İçerisindeki Oranı	52
VI. TARTIŞMA VE DEĞERLENDİRME	53
VII. SONUÇ	61
ÖZET	65
SUMMARY	67
EKLER	69
KAYNAKÇA	88

I. GİRİŞ

Kasten adam öldürme suçları, ülkemizde işlenen diğer suçlar arasında önemli bir yer tutmakta ve oluşturduğu infial nedeniyle dikkat çekmektedir.

İnsanlar çeşitli nedenlerle kasten adam öldürme suçunu işlemekte, bazen trafikte yol vermeme gibi basit nedenlerle, bazen failin canının sıkın olması nedeniyle sokakta ilk karşısına çıkanı öldürme gibi tutarsız nedenlerle, bazen de öldürdüğü kadını niçin öldürdüğünü bilmeyen küçük yaştaki çocukların işledikleri adam öldürme suçlarında olduğu gibi törelerden kaynaklanan nedenlerle insanlar öldürülmektedir.

Törelerin etkisiyle işlenen adam öldürme suçları, ülkemizin belirli bir coğrafyasında ve toplumumuzun belli bir kesiminde yoğunlaşması nedeniyle özellik arz etmektedir.

Bu çalışmada, öncelikle kasten adam öldürme suçu hakkında genel bilgiler verilecek, suçun saikleri ve haksız tahrik hükümleri ile ilgili açıklamalar yapılacak, daha sonra törelerin etkisiyle işlenen adam öldürme suçları ve bu suçların işlenme gerekçesi olarak gösterilen töreler araştırılacaktır. Törelerin hukukumuzdaki yeri üzerinde durulacak, törelerin etkisiyle işlenen adam öldürme suçlarının, kasten işlenen diğer adam öldürme suçlarından ayrılan özellikleri irdelenecektir.

İnceleme konumuzu oluşturan bu suçların yoğun olarak yaşandığı Şanlıurfa ilindeki somut örnekleri incelenecek, Şanlıurfa Ağır Ceza Mahkemelerinin bu suçlarla ilgili vermiş olduğu kararlar değerlendirilecek ve bu kararların töresel anlayışların etkisinde kalarak nasıl şekillendiği üzerinde durulacaktır.

II. GENEL BİLGİLER

2. 1. KASTEN ADAM ÖLDÜRME SUÇU

Yasalar “insan hayatını” insanlara karşı korumak için adam öldürmeyi suç saymışlardır.(1)

Adam öldürme suçu bir kimsenin hayatının başka bir kimse tarafından kasten ve hukuka aykırı olarak yok edilmesidir.(2)

Anayasamızın 17. maddesi “Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir” şeklindeki düzenlemesiyle yaşam hakkını düzenlemiş ve aynı maddenin son fıkrasında da öldürme fiilinin hukuka uygunluk halleriyle ilgili bazı istisnai durumlara açıklık getirmiştir.

Türk Ceza Kanununun 448. maddesi “Her kim, bir kimseyi kasten öldürürse 24 seneden 30 seneye kadar ağır hapis cezasına mahkum olur.” şeklindeki ifadesiyle kasten adam öldürme suçunu genel olarak düzenlemiştir.

Türk Ceza Kanununun 448. maddesinin kaynağı olan İtalyan Ceza Yasasının 364. maddesi de “ Her kim, bir kimseyi kasten öldürürse, 18 seneden 21 seneye kadar ağır hapis cezasına mahkum olur.” şeklindeki düzenlemesinin lafzı itibariyle de yasamıza dayanak teşkil ettiği görülmektedir.

2. 1. 1. Suçun Faili

Kasten adam öldürme suçunun faili ‘herkes’ olabilir. Ancak kanun, fail ile maktul arasındaki akrabalık bağlarını suça etki eden sebepler olarak ayrıca düzenlenmiştir. Kişinin kendi hayatına son vermesi anlamına gelen intihar suç değildir. Çünkü adam öldürme suçunda fiil, fail tarafından başka bir kişiye karşı işlenmelidir.

2. 1. 2. Suçun Mağduru

Herhangi bir kimse suçun mağduru, öldürülen olabilir. Suçun mağduru olabilmenin tek koşulu yaşayan bir kişi olmalıdır, ölümlere karşı bu suç işlenemez. Ölmüş kişinin hayatta olduğunu düşünerek öldürmeye çalışmak da bu suçu oluşturmaz. İnsan doğumundan ölümüne kadar adam öldürme suçunun mağduru olabilir. İnsana müstakil yaşama imkanı veren doğal olay doğumdur. Canlı doğmuş olmak koşuluyla bir bebek de suçun mağduru olabilir. Çocuğun doğduktan sonra yaşamış olması veya olmamasının, yaşamış ise süresinin önemi yoktur. (3)

2. 2. KASTEN ADAM ÖLDÜRME SUÇUNUN UNSURLARI

2. 2. 1. Tipe Uygun Eylem

Suçun anatomik yapısını oluşturan unsurlardan ilki “tipe uygun eylem”dir. Maddi unsur olarak isimlendirilen bu unsurun belirgin özelliği tipe uygunluk şeklinde ortaya çıktığından bu özelliği ile birlikte anılması gerekir. Böylece suç teorisini ilgilendiren eylemin herhangi bir eylem olmayıp, yasal tanıma yani kanuni tipe uygun eylem olduğu vurgulanmış olur.(4)

Eylem, suç teorisini ilgilendiren bir kavram yani hukuki kavram olarak ele alındığında eylemin kısımlara, alt unsurlara bölünmesi olanağı elde edilir. Bu alt unsurlardan ilki hareket, ikincisi sonuç, üçüncüsü sonucun hareketten doğduğunu gösteren nedensellik bağlantısıdır.(4)

Kasten adam öldürme suçunun tipe uygun eylem unsurunu oluşturan alt unsurlar yönünden aşağıdaki şekilde incelenmiştir:

2.2.1.1. Hareket

Canlı bir insanın canlılığını sona erdiren her türlü davranış, hareketi oluşturur. Hareket, “icrai” olabileceği gibi “ihmali” de olabilir.

İcrai hareket sonucu gerçekleştirilen kasten adam öldürme suçlarında, hareketin tespitinde sorun bulunmamaktadır. Fail, ölüm neticesini ortaya çıkaran hareketi her türlü araçla gerçekleştirebilir. Fail, ister bıçak kullanmak suretiyle, ister boğmak suretiyle, isterse de tekme ve yumruk darbeleriyle eylemini gerçekleştirebilir. Kullanılan aracın önemi yoktur. Ancak, kanunumuz zehirlemek suretiyle işlenen kasten adam öldürme suçunda olduğu gibi, bazen kullanılan aracı ağırlaştırıcı sebep olarak kabul etmiştir. Bu şekilde işlenen kasten adam öldürme suçlarında hareket, belirgin bir halde olmasına karşın, ihmali hareket sonucu gerçekleştirilen kasten adam öldürme suçlarında hareket, her somut olayın özelliğine göre değerlendirilmelidir.

Fail icrai bir hareket yaptığı takdirde netice meydana gelmeyecek idiye, ihmal meydana gelen neticenin sebebidir. Ancak, failin ihmali hareketinin ölüm neticesini meydana getirdiğinden ve kasten adam öldürme suçundan sorumlu tutulabilmesi için, kişinin neticenin gerçekleşmesine engel olma imkanı ve bu imkanı kullanmaya ilişkin hukuki mükellefiyetinin bulunması gerekir.(3)

2.2.1.2. Netice

Suç, ölüm olayının gerçekleşmesiyle tamamlanmış olur. Failin eylemi sonucu mağdurun ölmesiyle netice ortaya çıkar.

Failin hareketiyle ölüm sonucu arasında az veya çok zaman geçmiş olmasının önemi yoktur. Ancak, hareket ile ölüm arasında uzun bir zaman geçtiği takdirde nedensellik bağlantısının varlığını tespitte güçlük olacaktır.(2)

Kasten adam öldürme suçunda, failin istediğinin aksine netice meydana gelmez ise, kasten adam öldürme suçuna “kalkışmadan” bahsetmek gerekecektir. Kasten adam öldürme suçu, kasten işlenen bir cürüm olması, hareket ile neticesinin de ayrılabilir olması nedeniyle kalkışmaya elverişli suçlardandır.

2.2.1.3. Nedensellik Bağı

Nedensellik bağı, yapılan hareketin sonucu olarak, neticenin ortaya çıkması gereğini ifade eder. Hareketten hemen sonra netice gerçekleşmiş ise, nedensellik bağının varlığı tartışmasızdır. Ancak hareketin yapılmasının üzerinden belli bir zaman geçtikten sonra, ölümün gerçekleşmesi durumunda, araya başka etkenlerinde girmesi ve ölüme sebebiyet vermesi söz konusu olabilecektir.

Türk Ceza Kanununun 451. maddesinde nedensellik bağı ile ilgili özel düzenleme bulunmaktadır. Bu maddede, failin hareketi tek başına etkili olmasa bile, ölen kişide hareketten önce bulunan ve hareketle birlikte neticeye etki bir eden sebebin fail tarafından bilinip bilinmemesi durumlarına göre sorumluluğu belirlemektedir.

Yasalarda her suça özgü olarak genellikle belirtilmeyen nedensellik bağı, her somut olayın özelliğine göre irdelenerek çözümlenmelidir.

2. 2. 2. Hukuka Aykırılık

Hukuka uygunluk nedenlerinin bulunmamasıdır. Eylem hukuka aykırı olmadıkça suç oluşmaz.

Hukuka aykırılık unsurunu ortadan kaldıran nedenlere “Hukuka Uygunluk Nedenleri” adı verilir. Hukuka uygunluk nedenleri, kanuni tipe uygun eylemi hukuka aykırı olmaktan çıkararak veya o eylemin hukuka aykırı nitelikte doğmasını önleyen yaşam olayları olarak ifade edilmektedir.(4)

Hukuka uygunluk nedenleri, kanunun hükmüne uyma, yetkili merciin emrini yerine getirme, meşru müdafaa, zorda kalma hali olarak sayılabilir.

Yasalara uygun, yetkili ve görevli mahkemelerce verilen idam cezalarının infazı işleminde olduğu gibi, kasten adam öldürme eylemlerinde de hukuka uygunluk nedenleri söz konusu olabilmektedir.

2. 2. 3. Kusurluluk

Ceza sorumluluğunun temel koşulu, insan davranışının iradi olarak gerçekleştirilmesidir. İradi olarak gerçekleştirilmeyen hareket hukuka aykırı olsa bile bir kimse bu eylemden dolayı sorumlu tutulamaz.(4)

Yasalar tipe uygun, hukuka aykırı bir eylemin cezalandırılabilmesi için failin eylemi kasten işlemesine öngörmüştür. Ancak bazı hallerde yasalar bir eylemin taksirle gerçekleştirilmesini de suç saymıştır. Bu haliyle kusurluluk, kast ve taksir şeklinde iki bölümden oluşmaktadır.

Kasten gerçekleştirilen eylemde, failin sonucu bilme ve isteme iradesinin olduğu kabul edilmektedir.

Bir şeyin bilinmiş olması aynı zamanda o şeyin istenmesi anlamına gelmez. Bu nedenle kastın varlığı için bilmenin yanı sıra ayrıca, isteme unsurunun da gerçekleşmesi gerekir.(4)

Kasten adam öldürme suçlarında kasıt unsurunun araştırılması her somut olayın özelliklerine göre değerlendirilmelidir. Failin kastı, adam öldürme olmasına karşın, neticenin gerçekleşmediği durumlarda failin iradesinin kasten etkili eylem suçumu, yoksa adam öldürmeye kalkışma suçumu olduğu sorunları ortaya çıkmaktadır. Bu sorunlar, sanığın olayda kullandığı araç, aracın etki mesafesi, mağdurdaki yaranın yeri darbe sayısı ve şiddeti göz önüne alınarak çözümlenebilir. Ayrıca, fail ile ölen arasındaki olay öncesi gelişen olaylar ile olay sonrası failin davranışları da kastın belirlenmesine yardımcı olacaktır. Ancak tüm bu kriterler yanıltıcı olabileceğinden her somut olayın ayrı ayrı irdelenmesi gerekecektir.

Türk Ceza Kanununun 452. maddesinde, kastın aşılması suretiyle işlenen adam öldürme suçu düzenlenmiştir. Fail, etkili eylem kastıyla hareket etmesine karşın neticede mağdur ölmüş ise, kasten adam öldürme suçundan bahsedilmez, bu durumda kastın aşılması suretiyle adam öldürme suçunun üzerinde durmak gerekir.

2. 3. KASTEN ADAM ÖLDÜRME SUÇUNA ETKİ EDEN SEBEPLER

Kasten adam öldürme suçlarında, genel ağırlaştırıcı ve hafifletici sebeplerin yanı sıra özel ağırlaştırıcı ve hafifletici sebepler düzenlenmiştir.

Ağırlaştırıcı nedenlerle ilgili özel düzenlemeler, Türk Ceza Kanununun 449. maddesinde iki bent ve 450. maddesinde on bir bent halinde tek tek sıralanmak suretiyle açıkça belirtilmiştir.

Hafifletici nedenlerle ilgili özel düzenlemeler de, Türk Ceza Kanununun 451. maddesindeki, eylemden önce mevcut olup da failce bilinmeyen hallerin fiil ile birleşmesi hali ile eylem gerçekleştirildikten sonra failin iradesi dışındaki, failin fiili neticesi olmayan sebeplerin fiil ile birleşerek ölüm neticesini doğuran hali ve kanunun 462. maddesinde zaman ve kişi koşullarını taşıyan zina veya gayri meşru ilişki nedeniyle işlenen adam öldürme suçları gösterilebilir. Bu hallerde faile daha az ceza verilmesi hükme bağlanmıştır.

Türk Ceza Kanununun 452. maddesindeki düzenlemenin de tartışmalı olmakla birlikte özel hafifletici bir neden olduğu belirtilmektedir.(YCGK., 19.03.1973 tarih, E:420, K:229) Bu maddenin “kastın aşılması suretiyle işlenen adam öldürme suçu” nu düzenlediğini ve bunun bağımsız bir suç tipi olduğunu belirten görüşler de vardır.(2) Bu maddede failin, gerçekleştirdiği eylemde ‘etkili eylemde bulunma’ kastı ile hareket etmesine karşın, ‘failin istemediği ölüm’ sonucunun ortaya çıkması hali düzenlenmiştir. Bu halde de faile daha az ceza verilmesi hükme bağlanmıştır.

2. 4. SAİK

Saik; neden, sebep, güdü, etken, amil, amaç olarak tanımlanmıştır. (5)

Suçun ne için işlendiğinin anlaşılması failin saikinın tespitiyle mümkündür.

Saik, Saik, hırs ve tamah, intikam ve kıskançlık , yoksulluk, vahşet, merhamet, aşk gibi duygulardan oluşabilir.(6)

Hukumumuzda saikin gözetilmezliği ana kuraldır. Ancak, bazı yasa maddelerinde düzenlenen suç tipinin oluşmasında manevi unsur olarak özel kast, saik öngörülmüştür. Yasa koyucu hareketin doğal olmayan sonuçlarından bazılarını bir kıymet hükmüne bağlamak zaruretini duyduğu olaylarda saiki özel kast saymıştır.(1)

Türk Ceza Kanununun 450/10. maddesinde düzenlenen kan gütme saikiyle işlenen adam öldürme suçunda olduğu gibi “kan gütme” özel kast olarak düzenlenmiştir.

Yargıtay bir kararında, “Kast, hukuka aykırı bir neticeyi gerçekleştirme iradesidir. Oysa saik failin harekete geçmesine amil olan nedendir, ...saike kastın bir ögesi olarak yer vermek mümkün değildir. Ancak kanun suç unsuru veya ağırlaştırıcı sebep olarak saike yer verdiği hallerde saike itibar edilir” demek suretiyle, saiki tarif etmiş ve uygulamadaki sınırlarını çizmiştir. (Y.C.G.K., 19.02.1990 tarih, E. 1/9, K. 29)

Saik, suçlunun tespiti ve yakalanmasında, kastın bilinç ögesinin kanıtlanmasında, yanlış iddiasının çürütülmesinde, tedbir sorumluluğunu gerektiren tehlike hali bakımından ve hükmedilen cezanın yargı ve infaz aşamalarına ferdileştirilmesi yönlerinden gözetilmelidir.(6)

Türk Ceza Kanununun 29. maddesinin son bendinde açıkça “Hakim iki sınır arasında temel cezayı ...suç sebepleri ve saikleri, failin amacı... gibi hususları göz önünde bulundurmak suretiyle takdirini kullanarak belirler” demek suretiyle saikin gözetilmesini mümkün kılmıştır.(6)

2. 5. HAKSIZ TAHRİK

Haksız tahrik, “Bir kimse haksız bir tahrikin husule getirdiği gazap veya Şiddetli bir elem tesiri altında suçu işlerse...” Şeklindeki ifadeyle Türk Ceza Kanununun 51. maddesinde düzenlemiştir. Haksız tahrik genel hafifletici sebep olarak kanunumuzda yer almıştır.

2. 5. 1. Haksız Tahrikin Esasları

Haksız tahrikin psikolojik ve hukuki olmak üzere iki esası vardır :

1. Psikolojik Esas: Ceza hukukunda haksız tahrik adını alan müessese psikolojide heyecanların bir türünü oluşturan “hiddet” ten başka bir Şey değildir. Diğer bir anlatımla hiddet heyecanının ceza hukukundaki adı haksız tahriktir.(7)

Hiddet, iradeyi Şiddetli bir Şekilde sarsması nedeniyle cezayı azaltıcı bir neden olarak yasamızda yer almıştır. Yasamızda hiddet, “gazap” ve “Şiddetli elem” lafızlarıyla ifade edilmiştir.

2. Hukuki Esas: Tahrik neticesinde işlenmiş suçun nedenini sadece failde görmek doğru değildir. Mağdurda, faili tahrik etmek suretiyle suçun işlenmesine sebep olmuştur. Mağdurun bu suretle işlediği kusurun failin kusurundan indirilmesi ve sonuç olarak failin cezasının azaltılması gerekir. Mağdurun kusurunu failin kusurundan indirmek hakkaniyet gereğidir. (7)

2. 5. 2. Haksız Tahrikin Çeşitleri

Haksız tahrik hükümlerini düzenleyen, Türk Ceza Yasasının 51. maddesinin birinci fıkrası, basit haksız tahrik, ikinci fıkrası da, ağır haksız tahrik hükümlerini düzenlemiŐtir. Yasada, hangi tahrik hükümlerinin, hangi olaylarda uygulanacağına dair bir hüküm yoktur. Her somut olayın özelliğine, failde meydana gelen kızgınlık veya elemiň Őiddetine göre tayin edilmesi, uygulayıcının takdirine bırakılmıŐtır.

Yargıtay bir kararında, “Tahrikin derecesinin tespiti mahkemenin değerlendirme yetkisi kapsamına girmekle beraber, mahkemeler bu yetkiyi, hukukun genel ilkelerine, haksız hareketin niteliğine ve ağırlığına göre, adalet ve hakkaniyet kurallarına uygun biçimli kullanılmalıdır...”

Haksız ağır tahrikin kabulü için, olay sebebinin, sanığın ruh yapısı üzerinde şiddetli bir elem ve büyük bir hiddetle sarsıntıya yol açması gerekir. Sanığa yönelik haksız fiil, niteliği ve işleniş biçimi itibariyle önemli boyutlara ulaşırsa haksız ağır tahrikin kabul edilmesi gerekir.” demek suretiyle, haksız tahrik hükümlerinden hangisinin, ne tür durumlarda uygulanacağına dair bir kriter belirlemiştir. (YCGK., 24.02.1992 tarih, E: 1/ 18, K:40)

2. 5. 3. Haksız Tahrikin Şartları

Haksız tahrik hükümlerinin uygulanabilmesi için gereken şartlar:

1. Tahriki oluşturan haksız bir fiil bulunmalı,
2. Fail bu haksız fiil nedeniyle gazap ve şiddetli bir elimin etkisinde kalmalı,
3. Failin işlediği suç, bu ruhi duruma tepki olmalı,
4. Suç, tahriki oluşturan, haksız eylemi işleyen kimseye karşı işlenmelidir.

Yargıtay bu şartlara bir kararında, “Haksız tahrik teşkil eden eylem, mağdurdan sadır olmalı veya mağdurda o fiili önleme sorumluluğu bulunmalıdır” şartını da uygulamada ilave etmiştir. (YCGK., 28.11.1994 tarih, E: 1/297, K: 314)

Haksız tahrik hükümlerinin uygulama alanını, inceleme konumuzu oluşturan Şanlıurfa Ağır Ceza Mahkemelerinin kararları ve Yargıtay uygulamalarıyla çalışmamızın sonraki bölümlerinde, somut örnekleriyle açıkladığımızda, çok değişik yorumlara ne kadar açık olduğu görülecektir.

III. TÖRELERİN ETKİSİYLE İŞLENEN ADAM ÖLDÜRME SUÇLARI

3.1. TÖRE

Töre, bir toplumda alışlagelmiş kurallar bütünü olarak tanımlanmıştır.(5)

Töreler, sosyo-ekonomik şartlar içinde kendiliğinden oluşur, uzun zaman yürürlükte kalırlar. Kendiliğinden değişime uğrarlar. Bunların yaptırımları ayıplama ve dışlamadır. Toplum dışına veya aileden atma, giderek öldürmedir.(8)

Töreler, insanların toplum içindeki davranışlarını düzenleyen, toplum çapındaki alışkanlıklar, gelenekler, göreneklerdir. Bu alışkanlıkların, geleneklerin uzun yıllar boyunca kuşaktan kuşağa geçerek yinelenmesi, bunları, kendi başına bir topluluğun bireylerini ve nesillerini biri birilerine bağlayan bir güç, bir yol gösterici haline getirir ve hukuk öğeleriyle desteklenerek “töre” haline gelirler. Töreler bir toplumsal grubu diğerlerinden ayıran kültürel özelliklerin tümüdür. Her topluluğun farklı töreleri vardır. Törelerin yaşamın her alanına yönelik çözümleri vardır.(9)

3.2. TÖRELERİN CEZA HUKUKUNDAKİ YERİ

Ceza hukukumuz “kanunilik” prensibini esas alınmıştır. Bu sebeple özel hukuktan farklı olarak törelere ceza hukukumuzda yer verilmemiştir.

Töre cinayetleri dediğimizde; sadece bu isimlendirme nedeniyle bile ayrı bir müessesenin varlığı akla gelmektedir. Bu suçların özel bir maddesi varmış gibi düşünülmektedir. Oysa, İtalyan Ceza Kanunu’nu mehz alan Türk Ceza Kanunu sistematüğinde, faili açısından namus ve töreyi koruyan bir hüküm mevcut değildir. Sadece kapsamına alan ve indirme nedeni olarak sevk eden bazı maddeler bulunmaktadır. Namus için çocuk öldürme başlığı altındaki 453. maddesi ile zina halinde yakalama özel ağır tahrik başlıklı 462. maddesi buna örnektir. (10)

Türk Ceza Kanununun 450. maddesinin onuncu bendinde düzenlenen “kan gütme saikiyle işlenen adam öldürme” suçunda olduğu gibi, bazen törelerin ortaya çıkardığı sosyal sorunlarla mücadele için özel düzenleme yapılması yoluna gidildiği, ancak bazen de törelerin etkisiyle adam öldürme suçlarında olduğu gibi failin cezasının haksız tahrik hükümlerince indirilmesi şeklindeki uygulamayla töresel anlayışlara korumacı bir yaklaşımın sergilendiği görülmektedir.

Törelerin etkisiyle işlenen adam öldürme suçlarının failine daha az ceza verilmesi değişik şekillerde eleştirilmiştir. Bu uygulamanın kadınların davranış ve bedenlerine hatta yaşamlarına devletin yada diğer aile bireylerinin denetimi altında tutulmasına olanak sağladığı vurgulanmış, bu tür suçlarda ceza indirimi yapılması, kadınlar aleyhine işlenen açık bir insan hakkı ihlali olarak örnek gösterilmiştir.(11)

İnsanların koymuş olduğu kendi ilkel kurallarına karşı gerçekleştirilen davranışlardan ötürü, kendilerinin ceza verip infaz etmelerinin, mahkemeler nezdinde ağır tahrik olarak kabulü, faili ödüllendirmek olduğu vurgulanmıştır.(10)

3. 3. TÖRELERİN ETKİSİYLE İŞLENEN ADAM ÖLDÜRME SUÇLARININ NEDENLERİ

Törelerin etkisiyle işlenen adam öldürme suçlarının temel nedeni onur kurtarma mücadelesine dayanmaktadır. Bu mücadelede kişisel onurdan çok bir ailenin, bir aşiretin yada bir gurubun kolektif onurunu kurtarma amacı güdülmektedir.

Bir gurubun onurunu kurtarmak için aileden seçilen erkek çocuk alınan kararı yerine getirir. Bu karar, ölümdür... Kimi cinayetler başlangıçta arazi, mal, mülk uğruna işlenirken, kimileri de namus uğruna işlenmektedir. Aile yada oymaktan bir kadının namusu söz konusu olduğunda, kirlenen namus kanla temizlenmektedir. Çoğu zamanda bu yöntemin mağduru kadınlar olmaktadır.(12)

Kuşkusuz bu etkenler dışında konunun sosyo-ekonomik nedenleri de vardır. Toprak paylaşımı kavgası, öldürülen kişinin aile ekonomisindeki işlevi, kimi yörelerdeki kadına bakış açısı, erkeğin kadın üzerindeki mutlak hakimiyeti ve sahiplenme duygusu, yöresel namus anlayışı gibi olgularda sorunun sosyal boyutunu oluşturmaktadır.(12)

Törelerin etkisiyle işlenen adam öldürme suçlarının başlıca nedenleri şöyle sıralayabiliriz:

3. 3. 1. Toplumun Sınıfsallığı ve Baskısı

Namus kavramına değişik sınıflarca farklı düzeyde önem verilmektedir. Özellikle alt sınıflarda bu önem artmakta, orta ve yukarı sınıflarda ise daha az önem verilmektedir. Bunun nedeni, iki sınıfın toplumsallaşma sürecinde rol oynadığı bilinen kültürel değerlerdeki farklılıklara bağlanabilir. Az gelişmiş ülkelerin alt sınıflarının değer yargıları, kentte bile kırsal toplumun kültüründen kopmuş değildir. Bizde de bu konudaki cinayetlerin hem kırsal kesimde hem de köylerde işlenişi bu hususu doğrulamaktadır. Toplumda töre cinayetlerini özendirilen, destekleyen ve bu tür cinayetleri işleyenleri koruyan bir tür sosyo-kültürel çevre olan “Aşiret” yapısı varlığını sürdürmektedir. Suçu işleyenler, cemaatsal değer ve ahlak yargılarına uygun hareket ettiklerini düşünürler, bu nedenle de çevreden onay görmektedirler. Çevre baskısı ve gelenekler, olayların sürmesini teşvik etmektedir.(13)

Törelerin etkisiyle işlenen adam öldürme suçlarıyla ilgili çalışmalar yapan bir araştırmacı, bu suçun işlenme nedenleri hakkındaki gözlemini; “Kurbanların suçları ‘pastaneye, sinemaya gitmek, radyo dinlemek yada birilerini sevmekti...’ Kurbanların ve katillerin tamamına yakınının yoksul, köyden göç etmiş, eğitimsiz, ekonomik ve sosyal sorunları olan feodal zinciri kıramamış insanlar olduğu göz önüne alındığında, olayların arkasında bambaşka gerçeklerin olduğu ortaya çıktı. Tüm bu insanların dramının

ardında aslında, halen törelerin, aşiret kanunlarının sürdüğü feodal baskılardan kurtulamayan toplumun durduğu görüldü.” şeklinde belirtilmiştir. (14)

Töre cinayetlerinin yoğunlaştığı bölgelerimizin kalkınma sürecinde ciddi engel yaratan toplumsal yapı özellikleri, iki başlık altında ele alınabilir. Bunlardan ilki kır toplulukları bir yana, kentsel toplulukların bile önemli bir kesiminin toplumsal içe dönüklüğü yada kapalılığıdır. İkincisiyse, yöre halkının uzun bir geçmişten bu yana süre gelen üretim ilişkileri ve toplumsal örgütlenmeden kaynaklanan “aşiret, şeyhlik, ağalık gibi” içice girmiş kurumlara olan bağlılığıdır. Çeşitli yükümlülükler içeren bu bağımlılıkların toplumsal yaşamın her katında yansımaları olduğu bir gerçektir. Kuşaklar boyunca yinelenen bu yapının her katında gelenek ve töreler, kökleşmiş tutum ve davranış kalıpları etkinliğini korumuş ve ailenin yapılışından, işletmenin örgütlenmesine, toplumsal otorite ve hiyerarşiden bireysel ilişkilere, dünyayı kavrayıştan değişmeye karşı tutumlara kadar her alanda yansıma bulmuştur.(14)

Yöre halkının süregelen sınıfsal ve töresel yaşam tarzına uymayan her türlü aykırı davranış yine töresel yaklaşımlarla cezalandırılmakta, bu cezalar nedeniyle belirtilen yaşam tarzı korunaklı bir hal almaktadır.

3.3.2. Akrabalık İlişkileri

Suçun işlenmesindeki temel öge akrabalık kurumuna da bağlanmaktadır. Akrabalığın olumsuz işlevlerinden biri de, gerilim, şiddet ve katliamlara yol açmasıdır. Bu nedenle modernleşme sürecini inceleyen sosyolog ve antropologlar, akrabalığın, modernleşme ile bağdaşmayacağını, modern bir toplumun ve modern bir kişinin akrabalarla bağlarının koparılmış, olması gerektiğini söylerler. (13)

Kentsel yaşamdan etkilenerek töresel kalıpların dışına çıkan bir genç kıza, sokakta tek başına dolaştığı için akrabaları tepki göstermekte, önce onu “çevreye rezil

oldukları” düşüncesiyle uyardı, ancak uyarılardan sonuç alamayınca da törelerin belirlediği görev ve yöntemler gereğince onun yaşamına son verebilmektedirler. Yaşanmış olan bu örnek olayda, suçun failinin modern bir toplumda hiçbir söz hakkı olmayan, ‘teyze oğlu’ gibi uzak bir akrabanın olması da olayın bir başka boyutunu ortaya koymaktadır. Akrabalık bağının sıkı tutulduğu toplumlarda, törelere aykırı davranış tüm akrabaların tepkisine neden olmaktadır.(14)

3. 3. 3. Namus Kavramına Verilen Anlam ve Değer

Namus kavramının içeriği cinsel davranışa ilişkin gelenek ve göreneklerden kaynaklanır. Bu kavramın kuralı, “cinsel saflık” ve “sakınma” dan oluşur. Saflığı korumak kadına düşen sorumluluklardan birisidir. Sakınma ise her iki cinsi ilgilendirir. Kadının namusu, saflığını evlenmeden önce herkese karşı korumak biçiminde kendini gösterir. Evlendikten sonra ise cinselliğini sadece kocasına sunmak zorundadır. Bunun dışındaki her cinsel eylem “namussuzluk” sayılır.(13)

Törelerin etkisiyle işlenen adam öldürme suçlarının mağduru olan kadınları namussuz sayan başlıca nedenler şöyle sıralayabiliriz:

- Kızın, ailesinin isteği dışında birisiyle duygusal ilişkiye girmesi,
- Gayri meşru çocuk doğurması,
- Genç kadının kocasını terk edip başkasıyla kaçması,
- Kızın bir gence sevdalanması,
- Kızın evlilik öncesi hamile kalması,
- Kızın sevdiği gençle evden kaçması,
- Kızın kötü yola düşmesi.

Bütün bu nedenler namus kavramının içinde ele alınmakta ve bu hallerde kadın namusunu koruyamamış kabul edildiğinden cinayetler devre girmektedir. (13)

3. 3. 4. Şeref Kavramına Verilen Anlam ve Değer

Şeref kavramı genel olarak, bireyin yada ailenin toplumsal itibarı ve saygınlığı olarak tanımlanabilir.

Gelenek ve görenekler, bir erkeği kendisinin ve ailesinin şerefini korumaya ve kadınında cinsel saflığını yada namusunu korumaya zorunlu kılar. Bu beklentiler kadında cinsel utanç, erkekte ise erkekçe tutumlar takınmak ve davranmak olarak belirir. Kadın açısından, cinsel sakınmaya önem vermek, hareketlerini utanç kavramıyla sınırlamak bir namus borcudur. Bu borç önce aileye sonrada topluma yöneliktir. Erkek hem kendi hem de ailedeki kadın üyelerin namusunu korur. Kadın kendi namusundan başka aile erkeklerinin namusunu da korur. Bu durum ailenin şerefine yansır. Davranış biçimindeki bu karşılıklılık, ailenin bireylerinin namus ve şerefini belirler. Bu durum, o cemaatin yerleşik değer ve geleneklerinin sürekliliğini sağlar. Kadının kadınca davranmaması ailenin erkeklerini küçük düşürür.(13)

Törelere etkisinde kalarak adam öldürme suçunu işleyen faile pişman olup olmadığı yolunda sorulan bir soruya “Niye pişman olacaktım... Şerefimi ve namusumu temizledim...” (14) diyerek karşılık vermesi, şeref ve namus kavramlarına verilen değerlerin hangi boyutlarda olduğu açıkça göstermektedir.

3. 3. 5. Kadının Sosyal ve Cinsel Hayatının Sınırlandırılması

Kadınlar daha dört-beş yaşlarında ayrımcılığa uğrarlar. Erkek kardeşlerinden arta kalan sevgi ve yemekten yararlanırlar. Eğitim olanakları kendilerinden esirgenir, çocuk yaşta evlenmeye, başlık parası uğruna satılmaya, istemedikleri gebeliklere, yaşamlarını ve sağlıklarını tehlikeye sokan doğumlara zorlanırlar. Evde ve tarlada en ağır işleri “ücretsiz aile işçisi” statüsünde yapan kadınlar, töre gereği erkeklerini kumalarıyla paylaşma zilletine de katlanırlar.(15)

Geleneksel sosyal değerler tarafından onaylanan iş bölümü, kadını kocasının vesayeti altına koymuştur. Evlenmemiş kızlar babalarının vesayeti altındadır. Dul kadın ise, birlikte yaşıyorlarsa kocasının erkek akrabalarının, onlardan ayrı ise, kendi erkek kardeşlerinin yada yetişkin oğlunun vesayeti altındadır.(13)

Kadınlar toplumun zayıf bireyleri olarak kabul edildiğinden, erkekler kadınları bu zayıflıktan kurtarmak için, kadınlar üzerindeki vesayet tasarrufunu bir görev bilinci içinde yerine getirirler. Bu davranış, kadını adeta bir fert olmaktan çıkarır, eşya ve mal konumuna sokar.

İ yapılarında bireyin olmadığı ailelerde, kadının namusundan da aile sorumludur. Kadın ailenin istediği veya izin verdiği erkekle evlenebilir. Kötü yola giremez. Zina yapamaz. Evlilik dışı süren ilişkisi olamaz. Düşman aile erkeği ile evlenemez. Kendiliğinden evlenemez. Kaamaz. Kaarsa yada düşman ailenin erkeği ile evlenirse, ailenin onuru zedelenmiş olur. Bu nedenle cezalandırılması gerekir. Kaırana devletin vereceği ceza onları ilgilendirmez. Verilmesi gereken ceza ölümdür.(8)

Bir kadının, yerel bir radyodan, “sevip de kavuşamayanlara” diye ilan edilen bir şarkıyı isteyenler listesinde isminin anılması veya bir arkadaşıyla kent merkezindeki bir sinemaya gitmek gibi sıradan ve son derece masum bir eylemi de töre cinayetlerinin nedenleri arasında yer almaktadır.(9)

Ülkemizin de içinde bulunduğu, ataerkil toplumlarda, kadının iffeti, erkeğin namus ve şerefi sayılır. Kadınlara bu tür toplumlarda düşük bir statü verilmekle birlikte cinselliklerine aşı derecede bir değer atfedilmektedir. Kadın cinselliğinin soyut ve sembolik değerinin yoğunlaştığı husus, evlilik öncesi “bekaret” in titizlikle korunmasıdır. Bekaretin kutsallığı bir kültürel değer olarak karşımıza çıkmaktadır. Bekaretin normlara uyulmadan yitirilmesi, cinayetlere yol açabilmektedir. “Namus”, ”Kızlık”,

“Bekaret” gibi soyut değerler kutsallaştırılmak suretiyle bu değerler uğruna rahatlıkla cinayetler işlenmekte, suçu işleyenler toplumda bir cani değil, namusunu temizleyen kişiler olarak değerlendirilmektedir.(13)

3. 4. TÖRELERİN ETKİSİYLE İŞLENEN ADAM ÖLDÜRME SUÇLARININ FAİLLERİ

Suçun faili, koca, eski koca, baba, kardeş ve diğer akrabalar (amca, dayı gibi) kişiler olmaktadır.(13) Bu kişiler, vesayetleri altında bulundurdukları kadınların törelere aykırı davranışını öğrendikleri anda, adeta bir refleks gösterircesine hemen orada yada aile meclisi kararı üzerine plan yaparak daha sonra suçu işlemektedirler.

Törelere aykırı davranışları nedeniyle bazı kadınların, yaşları nedeniyle daha az ceza alacakları için küçüklere işlettirilmekte, bu durumda çoğu kez aile içinden yaşları 18 yaşının altında olan, hatta bazen de 15 yaşının altında olan erkek çocukları suçun faili olmaktadır. Kadının öldürülmesine kendi ailesinin erkek fertlerinden oluşan “aile meclisi” karar vermekte, suçu işleyecek olan failde yine aile meclisi tarafından belirlenmektedir.(9)

Törelere aykırı davranışları nedeniyle bazı kadınların, yaşları nedeniyle daha az ceza alacakları için küçüklere işlettirilmekte, bu durumda çoğu kez aile içinden yaşları 18 yaşının altında olan, hatta bazen de 15 yaşının altında olan erkek çocukları suçun faili olmaktadır. Kadının öldürülmesine kendi ailesinin erkek fertlerinden oluşan “aile meclisi” karar vermekte, suçu işleyecek olan failde yine aile meclisi tarafından belirlenmektedir.(9)

3. 5. TÖRELERİN ETKİSİYLE İŞLENEN ADAM ÖLDÜRME SUÇLARININ CEZA HUKUKU AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Türk Ceza Kanununun bazı özel hükümlerinin, törelere aykırı davranışları nedeniyle bazı kadınların, yaşları nedeniyle daha az ceza alacakları için küçüklere işlettirilmekte, bu durumda çoğu kez aile içinden yaşları 18 yaşının altında olan, hatta bazen de 15 yaşının altında olan erkek çocukları suçun faili olmaktadır. Kadının öldürülmesine kendi ailesinin erkek fertlerinden oluşan “aile meclisi” karar vermekte, suçu işleyecek olan failde yine aile meclisi tarafından belirlenmektedir.(9)

3. 5. 1. Törelere Etkisiyle İşlenen Adam Öldürme Suçlarında

Uygulanan Türk Ceza Kanununun Bazı Özel Hükümleri

Türk Ceza Kanununun, törelere etkisiyle işlenen adam öldürme suçlarından, kan gütme saikiyle işlenen adam öldürme suçlarında 450/10. maddesi, şerefini kurtarmak saikiyle yeni doğmuş çocuğun öldürülmesi suçlarında 453. maddesi, zina veya gayri meşru ilişki nedeniyle işlenen adam öldürme suçlarında da 462. maddesi uygulanmaktadır.

3. 5. 1. 1. Türk Ceza Kanununun 450/10. Maddesi :

Kan Gütme Saikiyle İşlenen Adam Öldürme Suçu

Kan gütme saiki, kural olarak, öldürülen ile öldüren arasında hiçbir sübjektif ilişkinin bulunmadığı ve adam öldürmenin adeta bir görev bilinci içinde işlediği hallerde söz konusu olur.(2)

Kan gütme saiki ile işlenen adam öldürme suçu kasten işlenen genel adam öldürme suçunun ağırlaştırılmış halidir.

Kan gütme saiki ile hareket eden kişi, onu kuşatan ve daha önce işlenen bir suça bağlı olan infial dolayısıyla, iradesinde tam bir serbestlik yoktur.(2)

Kan halinde fail serbest iradesiyle hareket edemeyeceğine, bir çeşit görev bilinci ile hareket ettiğine, soğuk kanlılıkla suçu hazırlama iradesine sahip bulunmadığına göre, ceza hukuku tekniği açısından, failin içinde bulunduğu psikolojik durum bir ağırlaştırıcı sebep değil, kişiliği kuşatan bir ihtirasın etkisi altında suç işleme, iradeyi zayıflatması nedeniyle, belki bir hafifletici neden kabul edilebilir.(2) Bu şekildeki bir yaklaşımı Türk Ceza Kanununun 453. ve 462. maddelerinde görmek mümkündür.

Her şeyden önce, kan gütme saiki bulunduğu durumlarda, fail ahlak dışı bir davranış içine girdiği ve her hangi bir hafifletici nedenin etkisinde bulunmadığı,

iradesinin her türlü zaaftan uzak olduğu varsayımı toplum bilimin verilerine ters düşmektedir. Zira, tüm toplumun ortak normlarından sapan fail, kendi grup kültüründen kopup alt kültürün normlarına, ahlak kurallarına uymaktadır. Gerçekten bu tür suçlarda, genç yaşta, cahil, yöresel örf ve adetlerin baskısı altında yetiştirilmiş, ailesinin sürekli telkinleriyle beyni yıkanmış, adeta patlamaya hazır bir bomba haline getirilmiş bir insan ile karşı karşıya bulunmaktadır. Böyle birisini ise, mevcut kanunlara göre daha ağır ceza ile cezalandırmak mümkün olmaktadır.(16) Kan gütme saikinin ağırlaştırıcı sebep olarak kabul edilmesinin bu tür olayların cezanın şok etkisiyle azalacağı varsayımına dayanmaktadır.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu bir kararında, kan gütme saikini “evvelce öldürülenin öcünü almak amacıyla ve bir görevi yerine getirmek inancı ile suçu işlemek” olarak tanımlamış ve Türk Ceza Kanununun 450/10. maddesinin uygulanabilmesi için şu şartların gerçekleşmesini aramıştır :

1. Suç, öç alma duygusu içinde ve görev bilinci ile işlenmeli,
2. Evvelki olay ölümle sonuçlanmış olmalı,
3. Evvelki öldürme olayı ile ikicisi arasında kısa olmayan bir süre geçmeli,
4. Evvelki suçta öldürülen ile ikinci suçu işleyen fail arasında akrabalık

bağının bulunması şart değildir. Ancak ikinci suçu işleyen failin kastı “kan gütme saiki” ile suçu işlemek olmalı. (YCGK, 10.12.1990, tarih E:1/302 K:325)

3. 5. 1. 2. Türk Ceza Kanununun 453. maddesi :

Şerefini Kurtarma Saikiyle İşlenen Çocuk Öldürme Suçu

Yeni doğmuş çocuğu öldürme suçuna iten etkenlerin başında evlilik dışı edinilen çocuk nedeniyle namusun lekelenmesi endişesi yanında, buna aile korkusu, çaresizlik, umutsuzluk ve çocuğun bakımı nedenlerini de eklemek mümkündür.(17)

Yeni doğmuş bulunan çocuğu öldürme suçuna daha hafif bir ceza ile cezalandırılmasının gerekçesi olarak öldürme fiilinin şeref kurtarma saikiyle veya ananın içinde bulunduğu biyolojik ve psikolojik durum, ciddi gerilim ve bulanım sebebiyle işlenmiş olması gösterilmektedir.(16) Toplumun evlilik dışı doğum yapan kadına farklı gözle bakması da kadının iradesini zayıflattığı açıktır.

Yeni doğmuş çocuğu öldürme suçu genel adam öldürme suçunun hafifletici bir sebebi mi, yoksa bağımsız bir suç tipimi olduğu doktrinde tartışılmıştır.(17)

Bu suçun faili “çocuğu doğuran anne”dir. Mağduru ise evlilik dışı ilişkiden “yeni doğmuş çocuk”tur. Kanun her ne kadar çocuğun evlilik dışı yada gayri meşru çocuk olduğundan söz etmiyorsa da maddedeki şerefini kurtarmak saikiyle ibaresi çocuğun evlilik dışı olması gerektiğini ifade etmiştir.(17)

“Yeni doğmuş” ibaresini Yargıtay doğum olayının “çevreden duyulmamış” olarak anlaşılması gerektiğini belirtmiştir. (Yargıtay 4. CD. 1996 tarih E:5359, K:6420)

Kadın içinde bulunduğu toplumun namus kavramına vermiş olduğu önem nedeniyle namussuz yada şerefsiz olmaktan kurtulmak amacıyla bu suçu işlemektedir. Suç, “şerefinin kurtarmak” özel kastı ile işlenmektedir.

Evlilik dışı çocuklar bu düzenleme nedeniyle daha az himaye görmekte bu da anayasadaki eşitlik ilkesine aykırı düşmektedir. Anayasanın 41. maddesinde de evlilik dışı ve evlilik içi çocuklar arasında ayırım yapılmaması esasını ifade etmektedir. Nitekim, medeni kanunda da evlilik dışı çocuklarda tıpkı evlilik içi çocuklar gibi mirastan eşit pay almaktadır. Keza on haftaya kadar olan istenmeyen gebeliklere kürtaj yoluyla yasal olarak son vermenin mümkün olması nedeniyle Türk Ceza Kanununun 453. maddesinin önemli dayanaklarından biri ortadan kalkmış bulunmaktadır. Yeni doğan çocuğun şeref kurtarmak saikiyle öldürülmesinde korunan hukuki değer, korunması gereken en

önemli değer olan yaşam hakkından daha önde tutulması eleştirilmiştir. Failin içinde bulunduğu ruh halinin kusur yeteneğini zayıflatan nedenler içerisinde düşünülerek düzenleme yapılması önerilmiştir. (17)

3. 5. 1. 3. Türk Ceza Kanununun 462. Maddesi :

Zina veya Gayri Meşru İlişki Nedeniyle Adam Öldürme

Zina veya gayri meşru ilişki nedeniyle bir kişinin öldürülmesi durumunda failin iradesine etki eden büyük bir kırgınlık ve ruhsal sıkıntı kabul edilerek cezadan indirim yoluna gidilmiştir. Özel bir haksız tahrik hükmü olarak düzenlenmiştir.

Kanunumuzun sistemine göre bu hüküm failin psikolojik durumu itibariyle suça etkili cezayı azaltan bir sebeptir. Bir cezasızlık sebebi değildir.(3)

Türk Ceza Kanununun 462. maddesinin uygulanabilmesi için zaman ve kişi koşullarından oluşan iki koşulun gerçekleşmesi aranmaktadır.

1. Zaman Koşulu: Üç alt başlık altında toplanmıştır;

- a) Maktulün, gayri meşru ilişki veya zina halinde bulunduğu sırada,
- b) Bu tür bir ilişkide bulunmak üzereyken,
- c) Bu tür bir ilişkide henüz bulunmuş olduğu sırada,

eylem gerçekleştirilmiş ise, TCY 462. maddesi uygulanır. Zaman koşulu, failin içinde bulunduğu, iradesinin derin ve çok ağır bir şekilde sarsıldığı anı belirler.

2. Kişi Koşulu: İki alt başlıkta toplanmıştır;

- a) Suçun mağduru: Karı, koca, kızkardeş, fürudan birisi veya bunların ortağı
- b) Suçun faili: Karı, koca, usulden birisi, erkek veya kız kardeş olabilir.

Kişi koşulunda fail ile mağdur arasında belirli bir akrabalık ilişkisi aranmıştır. Usul-furu ilişkisinin fiili değil, hukuki olması, yine karı-koca ilişkisinin de imam nikahıyla olmayıp, resmi nikah ile tesis edilmesi gerekmektedir.(3)

Kişi koşulundaki sınırlandırma çeşitli şekillerde eleştirilmiştir. Erkek kardeşin kız kardeş aleyhine maddede belirtilen suçları işlemesi halinde failin cezası hafifletilmesine karşın, kız kardeşin erkek kardeş aleyhine aynı suçları işlemesi durumunda failin cezası hafifletilmemektedir. Oysa kız kardeşin kız kardeş aleyhine bu suçu işlemesi durumunda da fail indirimden yararlanmaktadır. Benzer bir eleştiride fürunun usulden birine karşı bu suçu işlemesi durumunda ceza hafifletilmemekte ancak usulden birinin fürudan birine karşı bu suçu işlemesi durumunda cezası hafifletilmektedir.(1)

Küçük yaştaki erkek kardeşin kendisinden çok büyük olsa bile kız kardeşine karşı bu suçu işleyip indirimden yararlanması da eleştirilmiştir.(18)

3. 5. 2. Törelerin Etkisiyle İşlenen Adam Öldürme Suçlarında

Haksız Tahrik Hükümlerinin Uygulanması (TCY madde 51)

Törelerin etkisiyle işlenen adam öldürme suçlarında, failin cezası, haksız tahrik hükümleri gereğince indirilmektedir. Mağdurun davranışlarının, “Türk aile hayatının geleneklerine” ve “adaba” aykırı olduğu belirtilerek ve bu davranışlar nedeniyle fail üzerinde “toplum baskısı” olduğu kabul edilerek, haksız tahrik hükümlerinin uygulanması için gerekli şartların olduğu açıklanmıştır. Bu şekildeki uygulama yerel mahkeme ve Yargıtay kararlarında istikrarlı bir şekilde devam etmektedir.

Törelerin etkisiyle işlenen adam öldürme suçlarında haksız tahrik hükümlerinin çeşitleri olan ve TCY’ nin 51/1. maddesinde düzenlenen hafif haksız tahrik ve 51/2. maddesinde düzenlenen ağır haksız tahrik hükümleri her olayın özelliğine göre uygulama alanı bulmaktadır.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu bir kararında, “Maktule C’ nin hadiseden 6-7 ay önce muhtemelen amcasının oğlu M ile rızai cinsel ilişkiye girip hamile kalması, olayın nedenini teşkil ettiği anlaşılmış bulunmasına göre, sanığın aile ve toplum dışı bu olayın birikiminden etkilenerek kızı maktule C’ yi öldürmesinin adi tahrik seviyesini aştığı maktuleden sadır olan bu haksız, adap ve aile düzenine aykırı hareketin ağır ve haksız tahrike yol açtığı...” demek suretiyle, mağdurenin rızasıyla yaşadığı bir cinsel ilişkiden dolayı öldürülmesi olayında ağır tahrik hükümlerinin uygulanması gerektiğine karar verilmiştir. (Yargıtay 1. CD. 14.4.1993 tarih E: 607, K: 796)

Yargıtay, bu tür suçlarda haksız tahrik hükümlerinin uygulamasını öylesine genişletmiştir ki, mağdurenin yaşadığı çevrede cinsel yaşantısıyla ilgili çıkan dedikodular nedeniyle dahi öldürülmesinde haksız tahrik hükümlerinin uygulanmasına karar vermiştir. Nitekim Yargıtay, sanık A’ nin, yeğeni Ş hakkında, başkaları ile ilişkide bulunduğu şeklindeki dedikodular çıkması nedeniyle eylemi işlediğini belirtip sanık hakkındaki adam öldürmeye teşebbüs suçunda, adi tahrik sebebinin varlığını kabul etmiş ve cezadan TCY’ nin 51/1 maddesi ile indirim yapılmasının kanuna uygun olduğunu karara bağlamıştır. (Yargıtay 1. CD. 24.01.1994 tarih E: 2715, K: 37)

Bir başka kararda da Yargıtay, sanığın, erkeklerle sürekli ilişkiye giren kız kardeşini öldürülmesi olayında, ölenin davranışlarını “... maktuleden gelen ve tevali eden ve Türk sosyal yaşantısı içinde olumlu karşılanamayacak bu davranışların...” demek suretiyle, sanık hakkında ağır tahrik hükümlerinin uygulanması gerektiğini belirtmiştir. (Yargıtay 1. CD 12.12.1995 tarih E:2973, K: 3666) (19, 20)

Yerel bir mahkeme de, polise ulaşan bir tek ihbardan başka fuhuş yaptığına dair başka delil bulunmayan mağdur anne M hakkında, çıkan dedi kodular nedeniyle, oğlu olan sanık A tarafından öldürülmesi olayında, sanık A hakkında

verdiği kararda, A' nın cezasını ağır haksız tahrik hükümlerince indirmiştir. Mahkeme ağır haksız tahrik hükmünün uygulama koşulunun, annenin davranışları nedeniyle sanık açısından “yaşadığı sosyal çevre itibariyle” oluştuğunu gerekçesinde belirtmiştir. (Siverek Ağır Ceza Mahkemesi 1997 tarih ve E:106, K:100)

Yargıtay Ceza Genel Kurulu oy çokluğuyla verdiği bir kararında, ergin bir kızın evlenmek için habersiz olarak evden ayrılması üzerine, kaçtığı kişiyi öldüren baba lehine haksız tahrik hükmünün uygulanması gerektiğini “...köklü Türk geleneklerine göre, yaşı ne olursa olsun, evlenecek kızların aile reisi olan babalarından istenmesi gerektiği halde, buna uymayan H' nin, kızı تنها bir yere götürmesi halinin... yasal hakların kullanılmasında, toplumdaki değerleri koruyan bu gibi geleneklere uyulması da aile başkanlarının beklediği olağan bir davranış olduğu halde, öldürülenin buna aykırı bir yol izlemesinde Türk Ceza Kanununun 51/1. maddesinde yer alan haksız tahrikin bulunduğu kabulü gerekir.” demek suretiyle belirtmiştir. (YCGK. 9.7.1973 tarih ve E:1/324, K:537) (19, 21)

3. 6. TÖRELERİN ETKİSİYLE İŞLENEN ADAM ÖLDÜRME SUÇLARININ YOĞUN GÖRÜLDÜĞÜ ŞANLIURFA İLİNİN ÖZELLİKLERİ

3. 6. 1. Kentin Sosyo-Ekonomik Yapısı ve Tarihi-Kültürel Dokusu

Şanlıurfa, ülkemizin güneydoğu bölgesinde yer alan ve karakteristik kültür yapısıyla dikkat çeken bir ilimizdir. Tarihi çok eskilere dayanan Şanlıurfa'da, Mezopotamya kültürünün her dönemine ait kalıntılara rastlamak mümkündür. Dünyanın en eski üniversitesi olarak kabul edilen Harran Külliyesi'nin bir kısım harabeleri, Şanlıurfa sınırları içerisinde halen ayakta. Kent halkı, Şanlıurfa'yı, “Peygamberler Şehri” olarak tanıtmakta, İbrahim peygambere ait rivayetler ve bu rivayetler ile örtüşen tarihi yapılar şehre mistik bir hava katmaktadır.

Şanlıurfa halkının geçim kaynağı tarıma dayanmakta, sosyal yaşantıda hüküm süren “ağalık” müessesesinin oluşturduğu feodal yapı, ekonomik alanda dengesiz bir uzantı göstererek halkın büyük bir kesimi yoksulluğa mahkum etmektedir.

Yörede hüküm süren töre ve aşiret kuralları, kadına sosyal hayatta çok az yer verilmektedir. Devlet İstatistik Enstitüsü'nün verilerine göre kırsalda kadınların yüzde 76'sı, kentte ise yüzde 45'i okuma yazma bilmemektedir. (22)

Kürt ve Arap ve kökenli yurttaşların çoğunlukta olduğu etnik yapısıyla, göçler nedeniyle kent ve köy olgusu arasında sıkışan yapılaşmasıyla ve akraba evliliği, çok evlilik ve gayri resmi evlilikleriyle sağlam temellere oturmayan aile yapısıyla, Şanlıurfa halkı, bir üst sınıfa geçememenin sıkıntısını yaşamaktadır.

Güneydoğu Anadolu Kalkınma Projesi ile gerçekleştirilen 32 milyar dolarlık enerji yatırımı ve bu yatırımın getirdiği sosyal ve ekonomik gelişmeler elbette göz ardı edilemez. Ne var ki; Güneydoğu Anadolu Kalkınma Projesi de yörede hüküm süren feodal yapı nedeniyle tüm yöre insanına aynı ekonomik kalkınmayı adil olarak sağlayamamıştır. Yörede nüfusun yüzde 70'i gecekondualarda yaşamakta, işsizlik ve çarpık yapılaşma büyük boyutlara ulaşmış bulunmaktadır. (14)

Şanlıurfa ilinin açıklanan bu genel yapısından da anlaşılacağı üzere, şehirde modernleşme süreci çok yavaş ilerlemektedir. Yöre halkı, yadırgamaksızın kabul ettiği geleneksel ilkel yaşam tarzını, kuşaktan kuşağa aktarmakta ve törelerin koyduğu kalıpsal katı normlara hala sıkı sıkıya bağlanarak yaşamlarını sürdürmektedir.

Bir akademisyen töre cinayetleri başlığı altında yapılan bir bilimsel tartışma platformundaki açıklamasında; “Şanlıurfa ve çevresinde törelerin bu denli güçlü kalabilmesinde ekonomik ve sosyal boyutlarını açıklarken, bu bölgenin tarihine, orada binlerce yıl egemen olmuş kavimlerin dinlerini, yasalarını, yaşam biçimlerini de

irdelemek, bu bölgede yaşamış olan çeşitli toplulukların yaşam biçimleri, dinleri ve yasaları ile daha sonraki dönemlerde yaşayanların onlardan etkileniş tarzları üzerinde durmak gerekmez mi? Bilindiği gibi peygamberler ülkesi olarak çok eski tarihe sahip olan Şanlıurfa, Arami, Roma, Bizans ve Arap (VII. Yüzyıl) dönemlerini yaşamış bir kenttir. Viranşehir’de, Siverek’te Asur’lardan kalma barınaklarda ve kalelerin artık hiç izi olmayan yaşam ilişkilerini barındırmış taş yığıntıları olarak bakmak mümkün mü? Asur’ların zina yapan kadınların öldürülmesine ilişkin yasaları daha sonra çeşitli dinlerin içinde nasıl yer alarak başka toplumlara taşındı? Bu soruların yanıtlarını bulabileceğimiz kaynakları bir araya getirebilseydik sanırım törelerin insan topluluklarına nasıl yerleştiği ve yıllar içinde bir topluluktan diğerine nasıl taşındığı konusunda kapsamlı bir bilgiye sahip olurduk. Onların gücünün derinliklerine de inebilirdik” diyerek görüşlerini açıklamıştır.(9)

Şanlıurfa için çizilen, sosyal ve ekonomik dengesizliklerle dolu olan bu olumsuz tabloyu, Güneydoğu Anadolu Bölgemizin hemen her yöresinde görmekte birlikte, aynı zamanda göçler nedeniyle taşındığı büyük şehirlerin varoşlarında da görmemiz mümkündür.

3. 6. 2. Yörenin Suçun İşlenmesine Neden Olan Bazı Töresel Anlayışları

Törelerin etkisiyle işlenen adam öldürme suçları, Şanlıurfa ilinin karakteristik sosyal ve kültürel yapısıyla yakından ilgilidir. Bu tür suçlar, geri kalmışlığın bir göstergesi olarak, geçmişte olduğu gibi bugünde, yörede yaşayan kadınların adeta bir kaderi halindedir.

1927 yılında, Şanlıurfa Valiliği’nce, yıllık olarak yayınlanan “Urfa Salnamesi” nin 104. sayfasında resmi kayıtlara geçen şu satırlar, Şanlıurfa’da törelerin etkisiyle işlenen adam öldürme suçlarının nedenlerini açıkça göstermektedir:

“Aşirete mensup bir kız bir gence meylederek onunla kaçarsa, veli ve vasilerine karşı kız ve erkek ölüme mahkum olurlar. Aralarında nikah yapılırsa bile kızın akrabasına başlık namıyla bir şey verilmez ve bir sulh yapılmazsa kızı kaçırana hakkında katillerde tatbik edilen usul tatbik edilir...

...Kocalı bir kadın bir erkekle kaçarsa ise her ikisi takipten uzak bölgelerde hayatlarını geçirmeye mecburdurlar. Kadını kaçırana bu kadının akrabası hem de kadının kocası tarafından takip olunur. Bu cinayette erkek ve kadına yönelik öldürme hakkı daima bakidir...” (23)

Şanlıurfa’da geçmişte bazı sosyal ve kültürel nedenlerle işlenen töre cinayetlerinin nedenlerine günümüzde yaşanan ekonomik gelişmeler ve modernleşme süreci ile etkilenen sosyal hayatın ilkel ve tutucu yaşam tarzı ile çelişmesi de eklenmiştir.

Güneydoğu Anadolu Kalkınma Projesinin uygulandığı yerlerde, kalkınma programları, bir tarafta bölgeye yeni teknolojiler, yani olanaklar getirirken, kırdan kente göç süreci, yeni yapıların aşiret hukuku ile bağdaşmaması, çelişkileri arttırmaktadır. Kırsaldan kente göç edenler yeni yaşam biçimlerinin farkına varır ve bunlara özenirken, aşiretin koruma ve dayanışmaya yönelik işlevlerini gereksiz kılacak yeni kurumlar yeterince gelişmediği için töreler ayakta durabilmekte, direnmekte ve hatta zaman zaman vahşileşmektedir. Toplum henüz, kan bağına dayanmayan bir örgütlenmenin de olabileceğini, bu şekilde örgütlenmiş yapıların onlara hizmet götürebileceğini görmüş değildir. Eğer hala aşiret ilişkilerinin güvencesinin gereksinimi varsa, dayanışmayı, korumayı böyle sağlıyorsa, bir kimliğe ancak böyle sahip oluyorsa, o zaman aşiretin töreleri de geçerlidir. (9)

Şanhurfa'da, halen geçerli töresel anlayışlardan bazıları şöyledir;

Başlık Parası:

Erkeğin, bir kadınla evlenebilmesi için, o kadının vesayetini elinde bulunduran erkeğe ödediği bir bedeldir. Bu anlayış, kadını adeta alınır-satılır bir mal olarak kabul etmekte ve halen yaygın bir biçimde sürmektedir.

Berdel:

Başlık parasının verilmek istenmediği durumlarda seçilen bir evlilik biçimidir. İki ailenin, kız ve erkek çocuklarını çapraz olarak evlendirmeleriyle gerçekleştirilmektedir.

Kan Bedeli:

Aileler arasında kan davası olması halinde, bunun bitirilmesi için aşiretler ve aileler arasında çeşitli anlaşma yolları bulunmaya çalışılmaktadır. Anlaşma yoluyla belirlenen para aşiret içinde toparlanarak karşı tarafa ödenmektedir. Bir diğer bedel ödeme yöntemi de karşı tarafa kız vermektir.

Çok Kadınla Evlenme:

Erkeğin birden çok kadınla evlenmesi durumu giderek yaygınlığını yitirmektedir. Ancak, kimi yörelerde, halen varlığını sürdürmektedir. Kırsal alanda kadınların yüzde 7.7' sinin, kentte ise yüzde 3.4' nün kocası birden fazla kadınla evlidir.

Akraba Evliliği:

Amca oğlu-amca kızı arasındaki evlilikler çok yaygındır. Kentteki kadınların yüzde 36' sı, kırsaldaki kadınlarında yüzde 52.4' ü kocasıyla akrabadır.

Nikah:

Evlilikler kurulurken, mutlaka dini nikah yaptırılmakta, resmi nikah her zaman yapılmamaktadır. Boşanma çok az oranda görülmektedir.

Kaçma:

Kaçarak evlenme, çok sık rastlanan bir olay değildir. Arap kökenli ailelerde bir genç kız kaçmanın bedelini her zaman yaşamıyla öderken, Türk ailelerde başlık parasının ödenmesiyle barış sağlanmaktadır.

Kız Çocuklarını Küçük Yaşta Evlendirme:

Evlenme yaşı kızlarda oldukça küçüktür. Kırsaldaki kadınların ortalama evlenme yaşı 17, kentte ise bu sayı,17.5' dir. Kırsalda kadınların yüzde 37' si, kentlerde ise yüzde 13' ü, 15 yaşının altında evlenmektedir. (14)

Aile Yaşantısı:

Geniş aileler içinde yaşayan kadınlar, aile büyüklerine karşı karısını “adam etme” uğraşındaki erkeklerin gazabına uğramaktadır. Bu olumsuzluklar yüzünden kadınlar çocuklarının eğitimiyle kimselerle evlenmesini istemektedir.(14) Kadın eşini kumalarıyla paylaşırken, çok sayıda çocuğa bakıyor, kalabalık ailenin ağır ev işlerini yapma yanında tarlada da ağır işlerde çalışıyor. Televizyonda izlediği pembe dizilerde oynayan kadınların yaşantısıyla kendi yaşantısını kıyaslıyor, etrafındaki çemberi yırtmaya çalıştığında da aile içi problemlerle karşılaşılıyor. Kadının ailede hazmedilemeyen davranışları üzerine bazen “aile meclisi” de devreye giriyor. (14)

Şanlıurfa'da törelerin etkisiyle işlenen adam öldürme suçlarına, yöre halkı olaya “ölenin bu sonucu hak ettiği” anlayışıyla yaklaşmakta, kent yöneticileri ise bu anlayışı değiştirmek ve olumsuzluklarını göstermek için çeşitli etkinlikler düzenlemektedirler.

Şanlıurfa Valiliği 28 Mart 1998 tarihinde, “Töre Zirvesi” adı altında düzenlediği bir etkinlikte, törelerin etkisiyle işlenen adam öldürme suçlarına son verilmesi amacıyla bölgedeki aşiret liderleri, din adamları, siyasi parti temsilcileri, üst

düzyetkililer ve kan davalı ailelerden oluşan 300'e yakın kişiyi bir arara getirmiştir. Zirvede katılımcılardan töre cinayetleriyle mücadele etmeleri konusunda söz alınmış ve bir de taahhütname imzalanmışlardır. Ancak toplantının bitiminden iki saat sonra katılımcı aşiret mensuplarından birinin Siverek İlçesi'nde yeni bir töre cinayeti işleyerek adete bu suçlara son verilmesi için söz vermenin ve taahhütname imzalamanın anlam taşımadığını 'töresel anlayışların' değişmesi gerektiğini vurgulamıştır. (14)

3. 6. 3. şanhurfa'da Yaşayan ve Görev Yapan Bazı Kişilerin

Törelere Etkisiyle İşlenen Adam Öldürme Suçlarıyla İlgili Yorumları

şanhurfa'da yaşamlarını sürdüren farklı kesimlerden bazı kişiler ve kentte görev yapan bazı görevliler, törelere etkisiyle işlenen adam öldürme suçlarının şanhurfa'da niçin daha sık görüldüğünü, modernleşme sürecine girilen günümüzde bile bu tür suçların neden işlendiğini değiş görüşleriyle ifade etmişlerdir.

Sorunun modernleşmeye ayak uyduramamaktan kaynaklandığını vurgulayan, şanhurfa'da bir dönem belediye başkanlığı da yapmış olan bir politikacı, yöre insanının ekonomik sorunlarının olduğunu, köyden kente yapılan göçler nedeniyle sosyal sorunlar yaşadığını, köylü ve şehirli olma arasında kalarak çelişkiler içinde çırpındığını, televizyon ve basının verdiği dejenerasyon nedeniyle, törelerinden kopmadan sürdürdükleri yaşamlarında girdikleri bunalımlar sonucu bu olayların yaşandığını belirtmiştir.

şanhurfa tarihi ile ilgili çalışmaları bulunan bir avukat da, konuyla ilgili görüşlerinde, sorunun sosyal nedenleri üzerinde durmuş, Güney Doğu Anadolu Kalkınma Projesinin uygulamaya geçmesi ve teröründe etkisiyle göçler yaşandığını, bu sebeple daha çok köylerde etkili olan 'Aşiret yapısı' nın kente taşındığını, yaşanan uyuşmazlıklarda aşiretin geleneklerine göre çözüm arandığını belirterek, sosyal yapı ve sosyal kontrollerdeki sarsılmalar sonucu söz konusu suçların işlendiğini açıklamıştır. (14)

Yörenin sosyal yapısını bilen, bir dönem belediye başkan yardımcılığı da yapmış olan bir emekli de, sorunun ekonomik nedenler ve eğitim eksikliğinden kaynaklandığını belirterek, yöre halkı arasındaki ekonomik dengesizliklerin kıskançlıklara yol açtığını, bunun eğitimdeki eksikliklerle de birleşmesi sonucu, cinayetlerin işlendiğini söylemiş, ayrıca bu suçların işlenmesinde yörede süregelen zoraki evlilikler, beşik kurtmeleri, akraba evlilikleri ve evliliklerdeki yaş farklarının da etkili olduğunu dile getirmiştir. (14)

Şanlıurfa'da uzun süredir yayınlanan bir yerel gazetenin yazı işleri müdürü, töre cinayetlerinin nedenini yörede görev yapan idarecilerin yönetim anlayışına bağlayarak, değişik bir görüş dile getirmiş ve bu suçların yöreye özgü olmadığını, büyük şehirlerde de işlendiğine dikkat çekmiştir. (14)

Güneydoğu Anadolu Kalkınma İdaresinde çalışan ve yöre insanının sosyal gelişimi için çalışmalar sürdüren sosyologlardan biri, törelerin etkisiyle işlenen adam öldürme suçlarının sebebini aşiret hukukunun kalıntılarına bağlarken, kadınlarının televizyonda izlediği pembe dizilerden etkilendiğini, bu etkileşim nedeniyle, kadının yaşadığı toplumdan ayrıldığını, yöre kadınının eğitimsiz erkeklerin sıkı baskısı altında olduğunu, eşinin çok kadınla evlenmesine ses çıkaramadığını, çok sayıda çocuğa bakmak zorunda kaldığını belirterek, asıl yöre erkeklerin eğitilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Bir diğer sosyolog da, bu olaylarda ekonomik nedenlerin de önemli bir yer tuttuğunu, yoksul insanların toplum içindeki ezikliğini güçlü ahlak anlayışı ve namus olgusuyla aşmaya çalıştığını, 'Komşu ne der..., akraba ne der...?' sorularının kısılcında kendince bir dünya oluşturduğunu belirterek, kadının çağdaş yaşamı yakalama çabalarının, töresel ahlak anlayışı içinde sorgulandığını ve aile meclislerinin törelerin acımasız hukukunu devreye sokarak kadınları cezalandırdığını söylemiştir. (14)

Bölgenin toplumsal yapısına ilişkin araştırmalar yapan bir uzman da konuyla ilgili olarak, bölgenin kalkınma sürecinde ciddi engeller yaratan toplumsal yapı özelliklerini iki başlıkta toparlamıştır. Bunlardan ilkinin “Toplumsal içe kapalılık” olduğunu diğzerinin de uzun geçmişten süregelen üretim ilişkileri ve toplumsal örgütlenmeden kaynaklanan “Aşiret, şeyhlik, ağalık gibi iç içe girmiş kurumlara olan bağlılık” olduğunu saptamıştır. Araştırmacı bu iki toplumsal yapının yeniliklere kapalı olduğunu, toplumun geleneksel yapısının devamında etkili olduklarını, nüfuz ve otorite sahiplerinin, bölgedeki değişim ve gelişimler sonucu maddi temellerinin sarsılacağından endişe duydukları için geleneksel yaşam tarzını sürdürmek istediklerini belirtmiştir. (14)

Şanlıurfa’da bir dönem valilik de yapmış olan üst düzey bir yönetici, cinayetlerin kökeninde “cehalet” yattığını, bölgede eğitim dışında, sosyo-ekonomik, kültürel ve alt yapı sorunların olduğunu belirtmiştir. Ayrıca yöre halkının dindar olduğunu, ancak dindarlıkla cehaletin birleşmesinin tehlikeli sonuçlar doğurduğunu, vahşet derecesinde hal ve hareketler gerçekleştirilen faillerinin, ‘Ben Allah için öldürüyorum’ diyerek din ile hiçbir ilgisi olmayan hurafe ve aşiret geleneklerinden kaynaklanan ilkel adetlerini uyguladığını söylemiştir. (14)

Harran Üniversitesi’nde görev yapan bir öğretim üyesi de, bazı toplulukların yüzyıllar boyunca, kendi etik anlayışları, ahlaki kuralları ve töreleriyle kendilerini idare ettiklerini, bu topluluklarda yaşan, kadın, erkek, çocuk ya da yaşlıların da mutlu bireyler oldukları, bu kişilerin mutlu oluşunun da başka yaşam tarzlarını bilmediklerinden kaynaklandığını söylemiştir. Akademisyen açıklamasının devamında, süre gelen bu mutlu yaşam tarzında, mutlulukların bazı bireylerin ezilmişliği üzerine bina edildiğini, toplumun dış dünyaya açılmasıyla mutluluk sihirinin bozulduğunu, ezilmiş bireylerin, hem cinslerinin yaşam standartlarını görünce, törelerini

sorguladıklarını belirtmiş ve törelerin, gencecik insanların canlarına kastettiğini, artık toplumun kendi içindeki hatalarını ve eksikliklerini görmek zorunda olduğunu, ‘kadına şiddet uygulanması’ ve ‘töre gereği canların alınması’ anlayışlarının yanlışlığını kabul edilip değiştirilmesi gerektiğini söylemiştir. (24)

Şanhurfa Kapalı Cezaevinde, törelerin etkisinde kalarak işlediği adam öldürme suçundan ceza almış bir hükümlü, soruna “namus meselesi” açısından bakarak, kız kardeşinin girdiği gayri meşru bir ilişkiden hamile kalması üzerine, kız kardeşiyle ilişkiye giren ancak evlenmeye de yanaşmayan erkeği öldürdüğünü belirtmiş ve “Bize göre insanın namusu hayatından daha önemlidir. Erkek tarafın ailesi de bizi haklı buldu. Bu sebeple aramızda kan davası çıkmadı. Biz olayı kimseye duyurmadığımızdan toplumdaki baskı da görmedik. Bu olayın sonu evlilikle bitmeliydi. Aksi halde ancak cinayetle temizlenir. Karşı tarafın yaptığı erkeklığe sığmaz” demiştir.

Aynı suçtan yatan bir diğer hükümlü de, kız kardeşinin erkeklerle ilişkiye girdiğini öğrenince kız kardeşinin bekaret raporu aldırıldığını, bekaretini kaybettiğini anlayınca da onu bıçaklayarak öldürdüğünü söylemiş ayrıca olay sırasında araya giren annesini de aynı şekilde bıçaklayarak öldürdüğünü belirtmiştir. Hükümlü bu suçu niçin işlediğini toplumun kendisi üzerinde oluşturduğu baskıya bağlamış ve toplumda kendisinin küçük düşürüldüğünü, selam verdiğinde hiç kimsenin selamını almadığını, kendisine selam verilmediğini, yanında kimse oturmadığını, başka yapacak bir şeyinin olmadığını, toplumun bu şekilde davranması üzerine bu suçu işlediğini, başka bir şehirde olsa bu suçu işlemeyeceğini, ceza evinden çıkınca başka bir şehre yerleşeceğini, kendisinin üç çocuğunun olduğunu, onlarında sıkıntı çektiğini, şimdiki düşüncesi olsa suçu işlemeyeceğini söylemiştir. (25)

3. 6. 4. Törelere Etkisiyle İşlenen Adam Öldürme Suçlarının

Aydınlatılmasında Karşılaşılan Güçlükler

Şanlıurfa'da törelere etkisiyle işlenen adam öldürme suçlarına, yöre halkının bakış açısı, suçun işlendiği yer ve kullanılan metotlar ile eylemin itinalı bir şekilde planlanarak gerçekleştirilmesinin üst üste örtüşmesi nedeniyle, suçun aydınlatılmasında büyük güçlükler çekilmektedir. Yörede işlenen bu tür suçlar ilgililere, bazen intihar, bazen kaza, bazen de faili meçhul olaylar olarak bildirilmektedir.

Yürütülen soruşturmalarda, yöre halkının çoğu kez 'işlenen suçun onaylama' biçimindeki yaklaşımları, aşiret yapısından kaynaklanan insan ilişkilerindeki olumsuzluklar ve olaylara ilişkin bilgisi olan kişilerin, yapacakları tanıklıkla ilgili kendilerine karşı duyulacak husumetten zarar göreceklarini düşünerek tanıklık yapmaktan kaçınmaları nedenleriyle, olaylar istenilen biçimde aydınlatılamamaktadır. Bu sebeple soruşturmalar, daha çok elde edilen maddi kanıtlar ile yapılmaktadır.

Törelere etkisiyle işlenen adam öldürme suçunun işlendiğini haber almak, haber alınsa bile suçluyu bulmak oldukça zordur. Olayı aydınlatmakla görevli olan kişiler, ancak maddi deliller vasıtasıyla geçceğe ulaşabilirler; ...boğulma izleri, kurşun, kan izleri gibi. Öte yandan suç işleyen ailesi ve çevresi de suç işleyenle aynı düşünce yapısında olduğu için durumu ilgililere ihbar etmemektedir. Kimse komşusunun işine karışmamakta, komşusuyla kötü olmamaya özen göstermektedir.(8)

Törelere etkisiyle işlenen adam öldürme suçlarının aydınlatılmasında karşılaşılan güçlükleri, bir kamu kurumunun düzenlediği şu raporda açıkça görmek mümkündür;

Z, hiç görmediği bir erkekle görücü usulle evlendirilmiş, ancak bu evlilik sağlıklı bir şekilde devam etmemiştir. Koca sık sık karısı Z' yi dövüyor, bu sebeple Z

ailesine boşanmak istediğini söylüyor. Ancak Z' nin ailesi boşanırlarsa öldürüleceğini belirterek boşanmaya karşı çıkıyor. Yaşanan en son olayda, kocası, Z' yi kemerle dövünce, Z evi terk edip babasının yanına dönüyor. Babası Z' yi kocasına dönmesi için zorluyor, başaramayınca da Z' ye çamaşır suyu ve fare zehiri içiriyor. Z, komşularının yardımıyla hastaneye intikal ettirildiğinde, hastane görevlilerine ve soruşturmayı yürüten polise verdiği ifadede, yanlışlıkla çamaşır suyu içtiğini söylüyor. Babasının korkusuyla bu şekilde ifade veren Z, hastaneden çıkıp eve döndüğünde, babasının zorlamasıyla bir kağıda; “Eşimden ve çocuğumdan ayrıldığım için hasretlerine dayanamadığım için intihar ediyorum” diye yazıyor. Z, olayların büyüyeceğini anlayınca bir yolunu bulup evden kaçıyor ve canını, ancak polise sığınarak kurtarıyor. (26)

Yörede yaşanan başka olaylarda olduğu gibi Z, polise sığınma imkanını bulamamış olsaydı, bir şekilde öldürülecek, ölüm sebebi de geride kendi el yazısıyla bıraktığı yazı delil olarak gösterilerek intihar olarak açıklanacak ve olayın törelerin etkisiyle işlenmiş bir adam öldürme suçu olduğu hiçbir zaman ortaya çıkmayacaktı.

Yaşanan bir başka olayda ise, mağdur canını kurtaramamış ancak kardeşleri onun kaza sonucu öldüğünü açıklamıştır;

Olay Şanlıurfa'nın köylerinden birinde geçer. 19 yaşındaki genç bir kıza, dayısının oğlu tecavüz eder ve kız hamile kalır. Aile durumu anlayınca olayın iç yüzünü araştırıp kızı dayısı oğlu ile evlendirir. Ancak aile, kızlarının hamileliğiyle ilgili dedikodu çıkacağı endişesine kapılır ve rezil olduklarını düşünerek onu öldürmeye karar verir. Yapılan plan gereği, erkek kardeşleri, bir bahaneyle kız kardeşlerini traktöre bindirirler ve yerleşim yeri dışında biraz gittikten sonra genç kıza hareket halindeki traktörün tekerleri altına atarak öldürürler. Soruşturma evraklarına olay önce ‘trafik kazası’ olarak yansıtılır. Ancak sanıkların daha sonra çeşitli yerlerde “...biz namusumuzu

temizledik...” şeklinde sözler söylemeleri üzerine, olayın iç yüzü anlaşılır ve törelerin etkisiyle işlenmiş bir adam öldürme suçu olduğu ortaya çıkmıştır. (14)

Bir başka olayda Şanlurfa'nın kent merkezinde, Süleymaniye mahallesi meydanında gerçekleştirilir.

17 yaşındaki genç kızı, 14 yaşındaki teyzesinin oğlu, onu ailesine haber vermeden kendi halinde sokaklarda dolaştığı bu sebeple de “Aileyi çevreye rezil ettiği” için aile meclisinin kararı ile, mahalle meydanında bıçaklayarak öldürür. Bu olaya, ülkenin dört bir yanından çeşitli kadın kuruluşları tepki göstererek, olayın geçtiği meydana karanfiller bırakır. Her biri bir aşirete mensup, sosyal ve ekonomik nedenlerle oluşturulan feodaliteden kurtulamayan, Süleymaniye meydanı sakinleri, seyirci kaldıkları bu olayla ilgili mahkemede tanık olarak dinlendiklerinde olaya “görmedim, duymadım” mantığı ile yaklaşımda bulunur. Bu olay üzerine, kamuoyu yöre halkının tutumuna tepki gösterir ve gazetelerde çıkan haberlerde kentin adı Şanlurfa yerine “Kanlurfa” olarak yansır. Bu olay maddi deliller toplanarak aydınlatılır.(14)

R, M ile evlenmiş ve bu evliliğinden altı çocuğu olmuştur. Olay günü R kocası M ile Şanlurfa'nın Bozova İlçesinde yaşanan şu olayda oldukça düşündürücüdür. birlikte evden ayrılmış ancak bir daha dönmemiştir. R' nin babası A, kızının damadı M' nin öldürdüğü ve cesedinin de Fırat nehrine atıldığını belirterek şikayette bulunmuştur. Bu iddialar üzerine M hakkında eşi R' yi kasten öldürmek suçundan kamu davası açılmıştır. Mahkeme yaptığı yargılama sonunda, Adli Tıp Kurumunun ceset üzerinde yaptığı incelemede neticesinde ‘ölüm sebebinin tespit edilemediğini bildirir raporu’ nu gerekçe göstererek ve sanık hakkında müsnet suçu işlediğine dair yeterli delil bulunamadığını belirterek beraat kararı vermiştir. (Şanlurfa 2. Ağır Ceza Mahkemesi, 1994 tarih E:45, K:66)

Bu olayda, maktulün niçin öldürüldüğü, eylemi kimin gerçekleştirdiği anlaşılammıştır. Maktulün babasının, daha sonra damadından şikayetçi olmadığını bildirmesi de tereddütle karşılanmaktadır. Ölüm olayını gören hiçbir tanık bulunammıştır. Yörenin şartları itibariyle altı çocuklu bir kadının kocasıyla evden ayrılıp geri dönmemesi, daha sonra cesedinin bulunması ve ceset üzerinde ölüm sebebini gösterir herhangi bulguya rastlanılamaması, olayın törelerin etkisiyle işlenmiş bir adam öldürme suçu olabileceği şüphesini doğurmuştur.

Yaşanan bu olaylar göstermektedir ki, törelerin etkisiyle işlenen adam öldürme suçları, yine törelerin çizdiği yaşam tarzını benimseyen yöre halkınca tasvip görmekte, olaylar tanık beyanlarınca aydınlatılamayacak kadar görmezlikten gelinmektedir. Yörede soruşturmaları yürüten kamu görevlilerinin, bu olayları maddi deliller ile aydınlatmaktan başka seçenekleri bulunmamaktadır. Karşılaşılan ölüm olaylarında, ölümün, kaza mı, intihar mı yoksa kasten gerçekleştirilen bir adam öldürme suçu mu olduğunu tayin etmek oldukça riskli ve uğraştırıcı bir çalışmayı gerektirmektedir.

İncelenecek olan mahkeme kararlarında da görüleceği gibi suçu, 'kimin' 'niçin' ve 'nasıl' işlediğini tespit etmek oldukça zordur. Bazen bu tespit hiç yapılamamaktadır. Bazen de yapılsa bile, sanık hakkında mahkumiyetine yetecek şekilde delil bulunamadığından mahkemeler sanığın beraatine yönelik karar vermek durumunda kalmaktadır.

IV. GEREÇ VE YÖNTEM

Şanlıurfa İli, ülkemizin güneydoğu bölgesinde yer alan, kültür ve etnik yapısıyla dikkat çeken, sosyal sorunlarıyla da sık sık gündeme gelen bir ilimizdir.

Şanlıurfa, tarihte birçok medeniyetlere sahne olmuş, bugünlerde de Güneydoğu Anadolu Kalkınma Projesinin uygulama merkezi haline gelmiştir. Ancak yöre halkının yaşantısında alabildiğine yerleşen töreler ve aşiret yapısından kaynaklanan feodal etkiler modernleşme sürecinin önünü tıkamış bulunmaktadır.

Şanlıurfa'nın nüfusunun 1990 yılında 1.001.455 olduğu, bu sayının 2000 yılında 1.443.422' ye çıkararak binde 36.6' lık bir artış gösterdiği anlaşılmıştır. 18.765 kilometrekarelik bir alana oturan Şanlıurfa'da kilometrekareye, 77 kişinin düştüğü, hane halkı sayısının da, 6.9 olduğu tespit edilmiştir. Son 73 yılda Türkiye nüfusu beş kat artarken, bu artışın, Şanlıurfa'da yedi kat olduğu anlaşılmıştır. (27)

Şanlıurfa'nın nüfusu bu kadar hızlı artarken aynı şekilde sorunlarının da arttığı gözlenmiştir. Modern yaşam tarzı ile töresel normlarla örgülenmiş ilkel yaşam tarzı arasında çıkmaza giren yöre halkının, etkisinden kurtulamadıkları töreler nedeniyle inceleme konumuzu oluşturan adam öldürme suçlarını günümüzde de işlemeye devam ettiği görülmüştür. Bu suçların yörede niçin daha yoğun işlendiği, işleniş sebep ve şekilleriyle ilgili bilgileri çalışmamızın önceki bölümlerinde belirtmiştik. Bundan sonraki bölümlerde de bu suçlarla ilgili mahkeme kararlarının incelemesi yapılacaktır.

İnceleme konumuzu oluşturan kararlar, araştırmanın gerekli özen ve dikkatle yapılması ayrıca güncelliğini koruyabilmesi için Şanlıurfa Ağır Ceza Mahkemelerinin 1990-2000 yılları arasında verdikleri kararlarla sınırlı tutulmuştur.

Şanlıurfa Ağır Ceza Mahkemeleri, kendi yargı çevrelerinde işlenen ve ağır ceza mahkemelerinin görev alanına giren suçlarla ilgili yargılamayı yapan yerel mahkemelerdir. Tüm mahkemelerde olduğu gibi, Şanlıurfa Ağır Ceza Mahkemeleri de karara bağladıkları dosyaları arşivlerinde saklamakta ve karar suretlerinin birer adedini de her yıl için ayrı ayrı düzenlenen karar kartonlarında tutmaktadırlar.

İncelememiz, 1990-2000 yıllarına ait 20 adet karar kartonun taranması sonucu elde edilen ve 403 adedi Şanlıurfa 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 1984 adet kararı içerisinden, 399 adedi de Şanlıurfa 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 2015 adet kararı içerisinden tespit edilen kasten adam öldürme suçlarına ilişkin kararlar üzerinde yapılmıştır. Her iki mahkemenin bu kasten adam öldürme suçuna ait toplam 802 adet kararı üzerinde yapılan çalışmamızda, 25 adet kararın törelerin etkisiyle işlenen adam öldürme suçlarına ait olduğu görülmüştür.

İnceleme konumuzu oluşturan bu 25 adet karar her yönüyle değerlendirilmiş, gerek görüldüğünde bu kararlara ait yargılamanın tüm safahatını içeren soruşturma dosyaları da incelenmiştir. İncelenen kararlar ve bu kararların dayandığı olaylar çalışmamızın son bölümünde ekler başlığı altında özetlenmiştir.

İncelemede, fail ve mağdurların yaşları, medeni halleri, cinsiyetleri, öğrenim durumları, meslek grupları ve akrabalık ilişkileri gibi yönleri belirlenmiş, suçun işleniş şekli ve özellikleri tespit edilmiştir. Ayrıca töresel faktörlerin mahkeme kararlarına nasıl yansıdığı açıklanmıştır.

Tespit edilen bulguların sayısal değerleri grafiklerle de gösterilmiştir.

V. BULGULAR

Şanlıurfa Ağır Ceza Mahkemelerinin 1990-2000 yılları arasında törelerin etkisiyle işlenen adam öldürme suçlarıyla ilgili verdiği 25 adet kararın incelenmesi sonucu elde edilen bulgular, önce sınıflandırılarak metin halinde sonrada sayısal değerleri baz alınarak grafikler halinde sunulmuştur.

5. 1. Bulguların Suçun Mağduru, Faili ve İşlenmesindeki Özellikler Yönüyle Ayrıca Töresel Faktörlerin Mahkeme Kararlarına Yansıması Açısından Belirlenmesi

Şanlıurfa Ağır Ceza Mahkemelerinin İnceleneme konumuzu oluşturan suçlarla ilgili 1990-2000 yılları arasında verdiği kararlardan elde edilen bulgular şöyle sınıflandırılmıştır;

5. 1. 1. Suçun Mağdurlarına Ait Bulgular

- Mağdurların tamamına yakınının kadınlardan oluştuğu, çok az olmakla birlikte, bazen kadının öldürülme gerekçesi olarak gösterilen olayın ortağı olan erkeklerin de suçun mağduru olduğu,

- Mağdurların yarısından fazlasının 15-25 yaş grubundaki kadınlardan oluştuğu,

- Mağdurların çoğunun bekar kişiler olduğu,

- Mağdurların evliliklerinde, gönül rızasının aranmadığı,

- Mağdurların, sevdikleri erkekle kaçmaları, evlilik öncesi duygusal ve cinsel ilişkiye girmeleri, zorla evlendirildikleri kocalarıyla evlilikleri devam ederken sevdikleri erkek ile ilişkilerini devam ettirmeleri gerekçeleriyle öldürüldükleri,

- Mağdurların, başlık parası alınarak, berdel usulü yapılarak, kendilerinden büyük olan erkeklerle yaş farklarına bakılmayarak ve aile servetinin bölünmemesi için

akraba çocukları tercih edilerek evlendirildikleri, yine kocalarını başka kadınlarla paylaşma durumunda kaldıkları, çok eşli ve resmi nikahsız evliliklere zorlandıkları, bu evliliklerin de kısa süre içerisinde sarsıldığı,

- Kadınların sosyal yaşantılarının kısıtlandığı, tek başlarına sokağa dahi çıkmalarının yasaklandığı, bekar veya evli olmaları konumlarını değiştirmeyerek devamlı bir erkeğin vesayeti altında kaldıkları,

- Sosyal ve cinsel özgürlüğünde kısmen de olsa rahat davranış sergileyen kadınları, aile ve akrabaları namussuz sayarak çevreye rezil oldukları düşüncesiyle cezalandırdıkları tespit edilmiştir.

5. 1. 2. Suçun Faillerine Ait Bulgular

- Faillerin büyük bir çoğunluğunu mağdurlar ile akrabalık bağı bulunan erkeklerin oluşturduğu,

- Faillerin, mağdurların davranışları nedeniyle aile namusunun kirletildiği düşüncesiyle hareket edip, namuslarını temizlemek için suçu işledikleri,

- Faillerin, ya mağdurun davranışları hakkında ilk kez bilgi sahibi olduklarında ani kızgınlıklarıyla, ya da aile meclisinin kararları üzerine planlı bir şekilde suçu işledikleri,

- Suçun daha çok azmettirici sıfatıyla faili olan aile meclisi üyelerinin, mağdurun erkek akrabalarından oluştuğu,

- Aile meclisi kararları üzerine işlenen suçlarda, öldürme eylemini gerçekleştirecek olan kişiyi de yine aile meclisinin belirlediği, belirlenen bu kişinin daha az ceza ile kurtulması amacıyla yaşı küçük akraba çocukları arasından seçildiği,

- Faillerin eğitim seviyesinin oldukça düşük olduğu, önemli bir kısmının okur yazarlığı dahi olmayan cahil kişilerden oluştuğu,

- Faillerin yöre halkının anlayışından yararlanarak uzun süre kaçabildikleri ve kendilerine sığınabilecek bir yakınlarını her zaman için bulabildikleri, belirlenmiştir.

5. 1. 3. Suçun İşlenmesindeki Özellikler ve İşleniş Şekline Ait Bulgular

- Suç işlenmesindeki temel amacın, ‘ailenin namus ve şerefini temizlemek’ olduğu, ailenin namus ve şerefinden daha değerli bir şeyin olamayacağı, bu yolda yapılan her hareketin meşru olduğu,

- Törelerce namussuz sayılan bir kadının, akrabaları tarafından cezalandırılmasının gerektiği, eğer kadın cezalandırılmaz ise, yöre halkının o aileyle ilişkilerini kestiği ve aile fertlerini yöreyi terk etmeye zorladıkları, bu nedenle faillerin bazen istemedikleri halde çevrelerinden gelen bu baskılar nedeniyle suçu işledikleri,

- İşlenen suçun ilgililere ihbar edilmediği, suçun işlendiği anlaşılabilirse bile aydınlatılmasının oldukça güç olduğu, olayların ancak maddi delillerle çözüldüğü, görgü tanıklarının failin ve akrabalarının düşmanlık besleyeceklerinden korkarak tanıklık yapmaktan çekindikleri,

- Suça, kaza veya intihar süsü verilerek ceza almaktan kurtulma yollarının arandığı,

- Bazı hallerde de suçun sanığının tespiti mümkün olmayacak şekilde eylemin gerçekleştirildiği ve soruşturma evraklarında olayın ‘faili meçhul’ olarak kaldığı,

- Sanıkların suçu, çoğunlukla üzerlerinde taşıdıkları ruhsatsız silah veya bıçaklarla işledikleri, bazen de mağdurları motorlu taşıtların altına attıkları,

- Suçun işlenmesinde, failerin kent yaşantısı sürdürmelerinin herhangi bir özellik arz etmediği, kent merkezlerinde de aynı şekilde suçun işlenebildiği tespit edilmiştir.

5.1.4. Töresel Faktörlerin Mahkeme Kararlarına Yansımalarına Ait Bulgular

- İşlenen suçlarla ilgili açılan kamu davalarında, mahkemelerin, başta suça azmettirici sıfatı bulunan aile meclisi üyeleri olmak üzere sanıkların yarısından daha çoğu hakkında mahkumiyetlerine “yeterli delil bulunmadığı” gerekçesiyle beraatlerine dair hüküm kurmak zorunda kaldıkları, suçların işleniş şekli, yöre halkının sanığı hakkı bulan anlayışı ve tanıklıktan kaçınmaları sebebiyle, mahkemelerin, açılan davalarda sadece maddi delillerle yetinmek zorunda bırakıldıkları,

- Mahkemeler haklarında mahkumiyet hükmü kurduğu sanıkların cezalarını, mağdurların davranışları nedeniyle sanıklar üzerinde toplumun baskı oluşturduğunu ve sanıkların bu baskı nedeniyle suçu işlediklerini belirterek haksız tahrik hükümleri gereğince indirdiği, bazen de mahkemeler haksız tahrik hükümlerince cezadan indirimi mağdurların davranışlarını “aile hayatının gelenekleriyle bağdaşmadığı” ve “evlilik birliğine karşı sadakatsiz” bulduğunu belirterek uyguladığı,

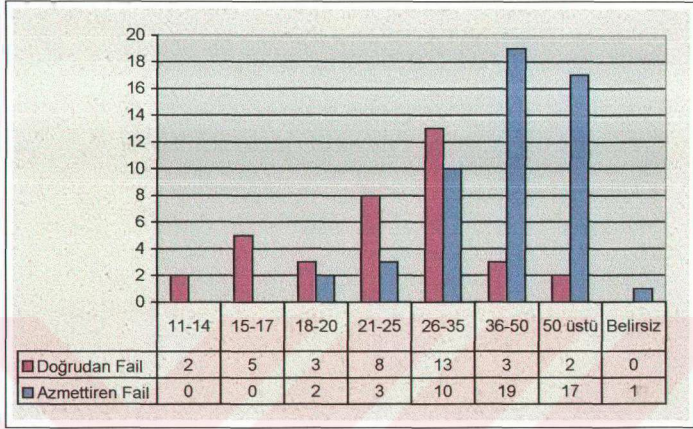
- Bazı kararlarda, mahkeme heyetindeki üyelerden birinin, ‘törelere ceza hukukunda yeri olmadığını’ belirtip haksız tahrik hükümlerince cezadan indirim yapılmasına taraf olmayarak kaşı oy kullandığı, bazı kararlarda ise bu gerekçenin mahkeme heyetince paylaşılması üzerine sanık hakkında cezasından indirim yapılmadan mahkumiyetine dair hüküm kurulduğu, ancak bu şekilde verilen kararları bu kez de Yargıtay haksız tahrik hükümlerince sanığın cezasının indirilmesi gerektiğini gerekçe göstererek bozduğu tespit edilmiştir.

5. 2. Bulguların Demografik Özellikler, Suç Aleti, Öğrenim Durumu,

Medeni Hal ve Cinsiyet Gibi Bazı Unsurlar Yönünden İncelenmesi :

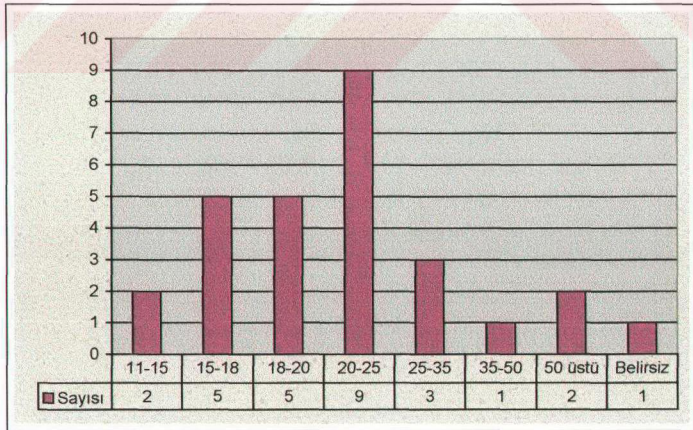
İncelemesi yapılan Şanhurfa Ağır Ceza Mahkemelerinin ilgili kararlardan elde edilen bulguların sayısal değerleri grafikler halinde sunulmuştur:

5. 2. 1. Sanıkların Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

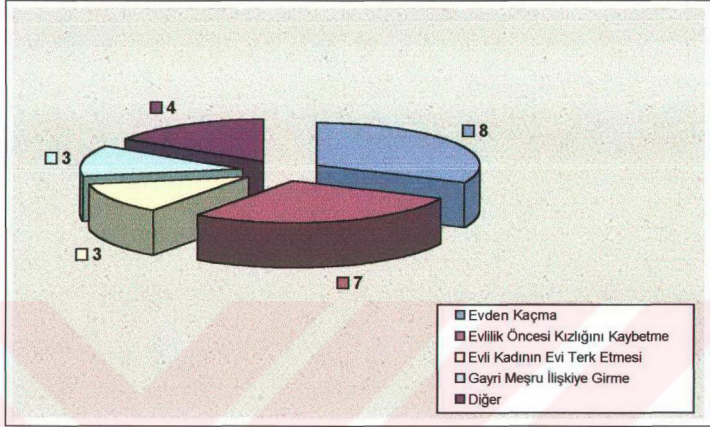
Grafik : 1

5. 2. 2. Maktullerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

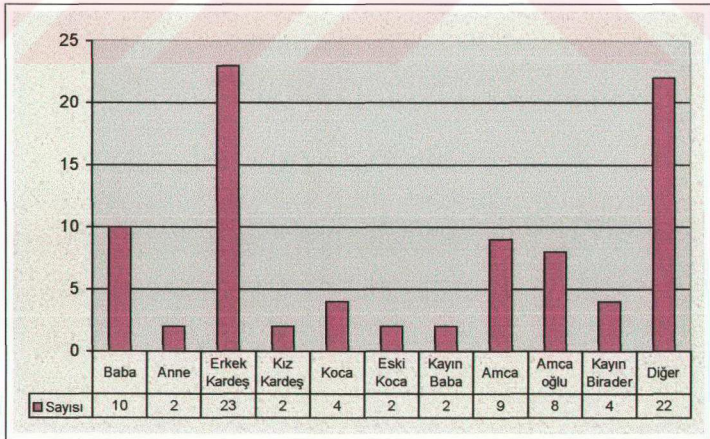
Grafik: 2

5. 2. 3. Suçun İşleniş Sebeplerine Göre Dağılımı

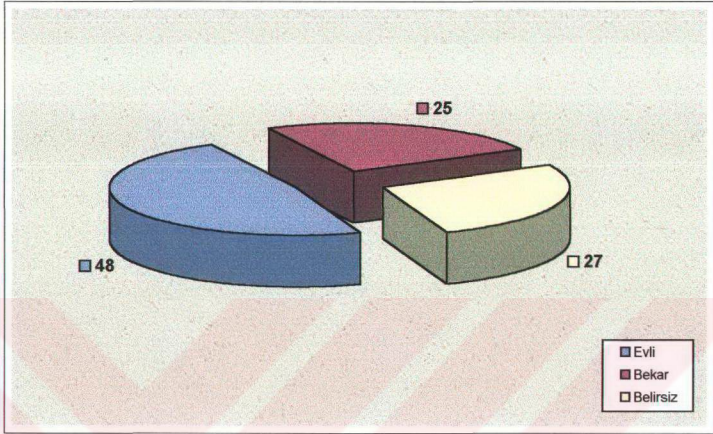
Grafik : 3

5. 2. 4. Sanıkların Maktuller ile Aralarındaki Akrabalık Bağı

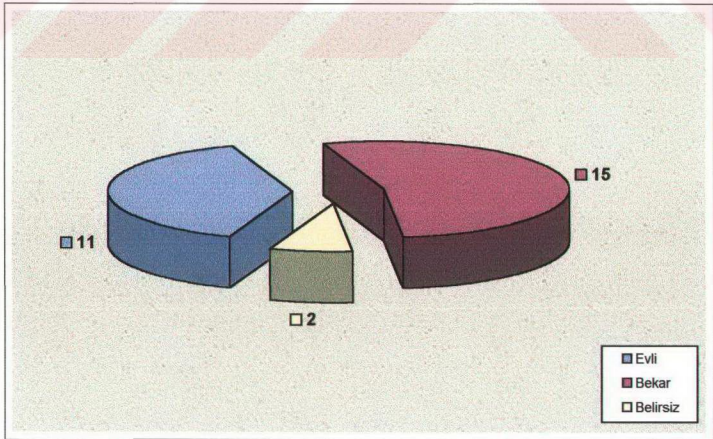
Grafik : 4

5. 2. 5. Sankların Medeni Halleri

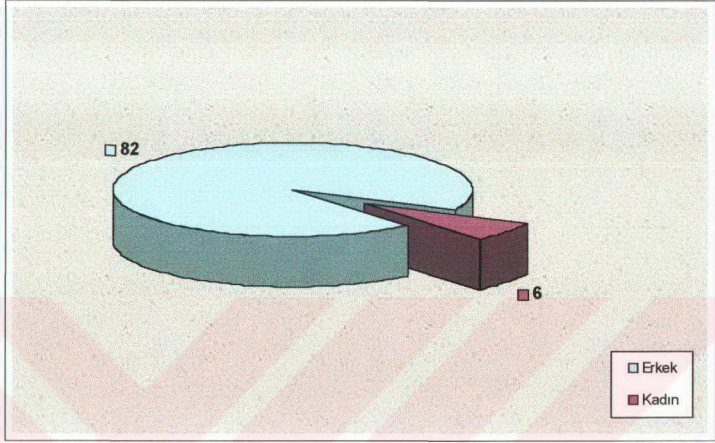
Grafik :5

5. 2. 6. Maktullerin Medeni Halleri

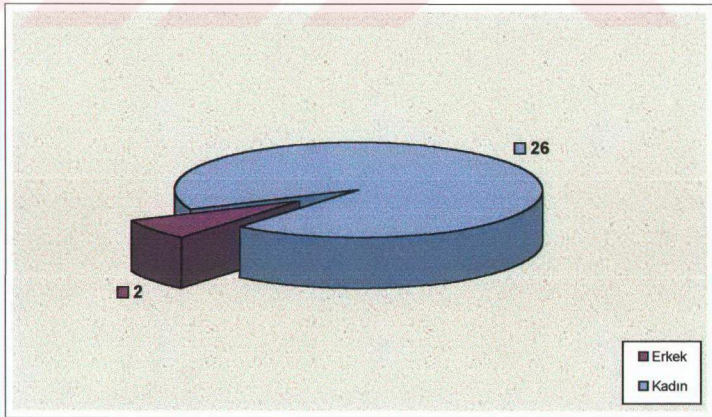
Grafik : 6

5. 2. 7. Sanıkların Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

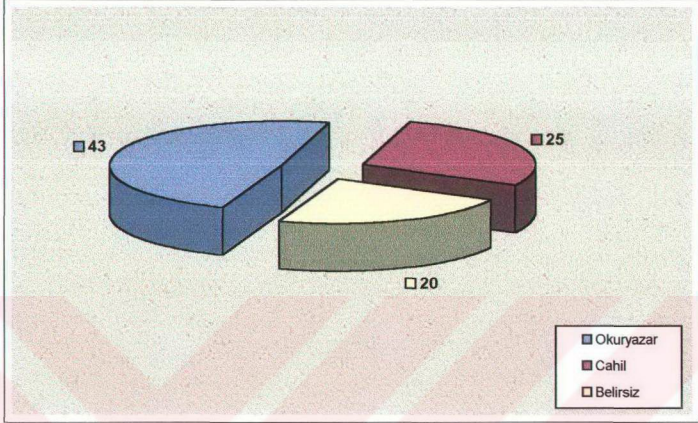
Grafik : 7

5. 2. 8. Maktullerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

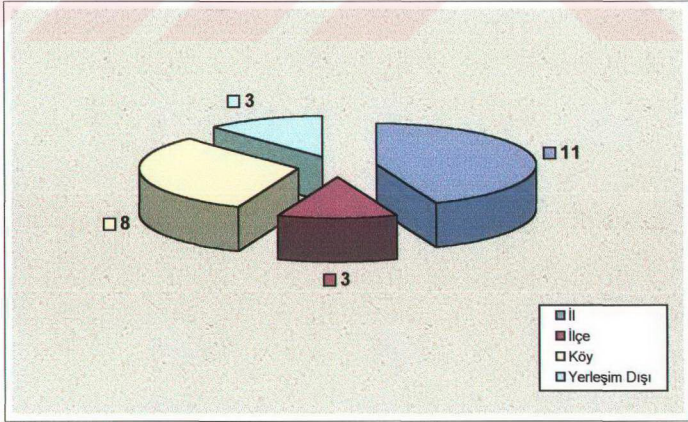
Grafik : 8

5. 2. 9. Sanıkların Öğrenim Durumları

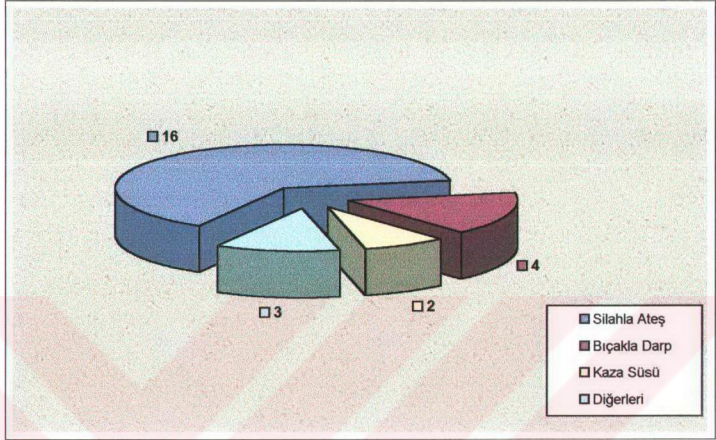
Grafik : 9

5. 2. 10. Suçun İşlendiği Yer

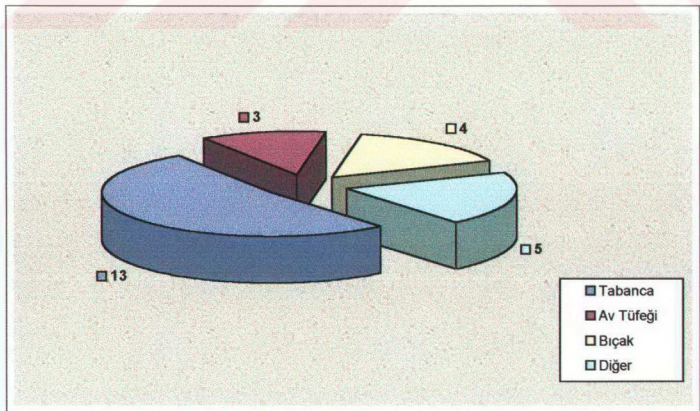
Grafik : 10

5. 2. 11. Suçun İşleniş Şekli

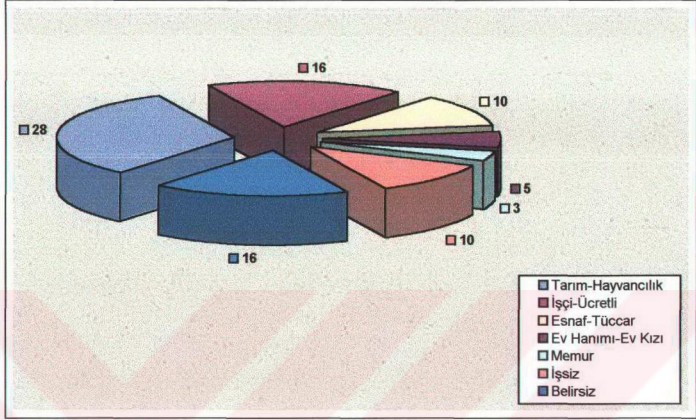
Grafik : 11

5. 2. 12. Suçta Kullanılan Alet

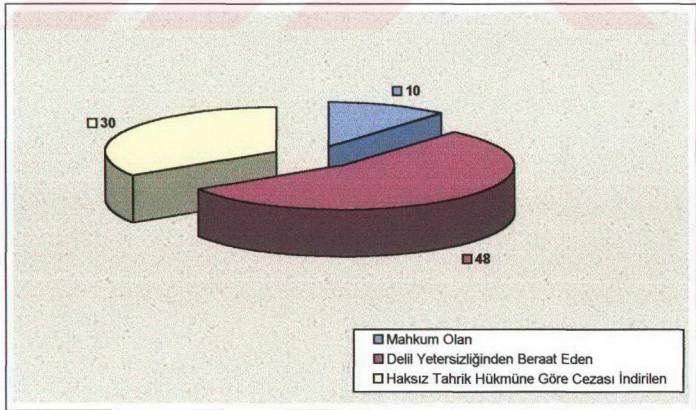
Grafik : 12

5. 2. 13. Sanıkların Meslek Gruplarına Göre Dağılımı

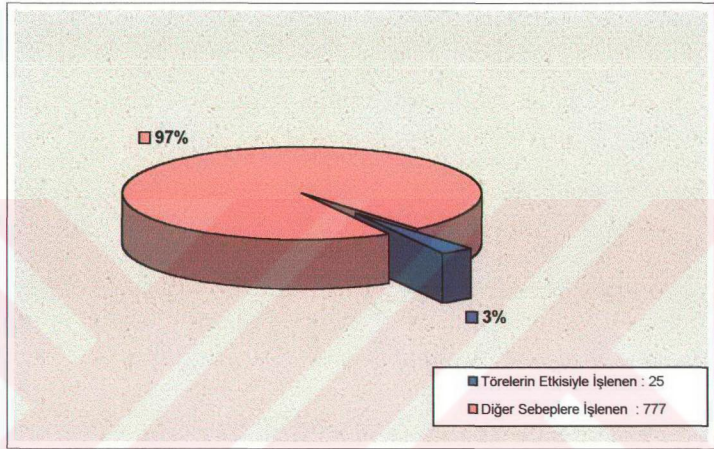
Grafik : 13

5. 2. 14. Sanıklar Hakkında Verilen Mahkeme Kararları

Grafik : 14

5. 2. 15. Törelere Etkisiyle İşlenen Adam Öldürme Suçlarının
Diğer Sebeplerle İşlenen Kasten Adam Öldürme Suçları
İçerisindeki Oranı

Grafik : 15

VI. TARTIŞMA VE DEĞERLENDİRME

Ülkemizin Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki geniş halk kesimlerinin, kendilerine töresel normlarla şekillendirilmiş ilkel bir yaşam tarzını seçtikleri, bu sebeple de modernleşmeye ayak uyduramadıkları, ekonomik ve sosyal sorunlar yaşadıkları görülmektedir. Bu yaşam tarzının aynı zamanda göçler nedeniyle büyük şehirlerin varoşlarına taşındığı da bir gerçektir. Kuşaktan kuşağa aktarılan, zaman zaman da çağdaş hukukla çelişen, bazı töresel anlayışların, günümüzde de belirtilen halk kesimlerince yaşatılmak istendiği anlaşılmaktadır. Öyle ki, bu töresel anlayışlar, hukuk sisteminin koyduğu normlardan daha öncelikli kabul görmektedir.

Önceki kuşaklar, töresel normları katı birer kalıp halinde bir sonraki kuşaklara aktarmaya çalışırken, yeni kuşaklar, zamanın getirdiği sosyal, kültürel ve ekonomik değerleri daha yüksek olan çağdaş yaşam tarzını benimsemek istemektedirler. Günümüz insanı, bu töresel ve çağdaş yaşam tarzları arasında kendine sağlam bir yer edinemediğinden ikilem yaşamaktadır. Tutucu halk kesiminden, tercihini çağdaş yaşamdan yana kullanan halk kesimine değişik tepkiler gelmekte ve bu kişilerin törelere karşı geldikleri belirtilerek, kınama, dışlama hatta yaşanan yöreyi terk etmeye zorlama gibi yaptırıma tabi tutulduğu görülmektedir. Bazen bu yaptırımlara tabi tutulan kişiler, çevrenin baskısı nedeniyle kendi ailesinden de tepki görmektedir.

Törelere sosyal yaşamda bir kısım olumlu fonksiyonlarının olduğu muhakkaktır. Bunlar, birlik ve beraberlik içerisinde yaşama, kişiler arası dayanışma ve yardımlaşmayı pekiştirme gibi millet olma olgusunu ortaya koyan bazı değerler olarak belirtilebilir. Ancak, törelere bir de çağdaş yaşama uymayan ilkel normları vardır ki, işte bu normların, olayların sebep-sonuç ilişkisine bakılmaksızın ve zamanın getirdiği

şartlar göz önüne alınmaksızın katı bir kural şeklinde uygulanması durumunda, olumsuz yönleri ortaya çıkmaktadır. Bu olumsuzlukların en ağır ve sık karşılaşılanı, törelere karşı gelen kişinin halk tarafından yaptırıma tabi tutularak ölümlle cezalandırılmasıdır. Çeşitli çevrelerce zaman zaman tartışılan bu tür adam öldürme olayları, aslında çağdaş yaşam düzeyini yakalamaya çalışan, bu sebeple de ilkel töre anlayışlarına baş kaldıran insanlara karşı uygulanan bir yaptırım olmakla birlikte, çağdaş hukuk düzenini hiçe sayma ve herkesin kendi hukukunu kendisinin tesis etmesi amacını da gütmektedir.

Törelere etkisiyle işlenen adam öldürme suçlarının toplumda yerleşik bazı anlayışlar nedeniyle işlendiğinde kuşku yoktur. Bu anlayışların, gelenek ve göreneklerden, sosyal ve ekonomik yapılardan, tarihsel ve kültürel değerlerden beslendiği de muhakkaktır.

Kan gütmeye saikiyle işlenen adam öldürme, şerefini kurtarma saikiyle işlenen yeni doğmuş çocuğu öldürme ve gayri meşru ilişki nedeniyle işlenen adam öldürme suçlarını, teorik olarak, törelere etkisiyle işlenen adam öldürme suçunun birer özel şekli olarak değerlendirmek mümkündür. Ancak bu suçların işleniş şekilleri, saikleri ve yaptırımları itibariyle birbirinden farklı ve benzer bir çok yönlerinin olduğu ve inceleme konumuzu oluşturan çoğunlukla da namus temizleme amacı güden töresel etkilerle işlenen adam öldürme suçlarından da ayrı oldukları görülmektedir. Bu suçların farklı yönleri ve bir başka çalışmayı gerektirecek kadar kapsamlı olmaları nedeniyle çalışmamızda bu suçlara zaman zaman değinilmiş ve genel bilgiler verilmekle yetinilmiştir.

İnceleme konumuzu oluşturan törelere etkisiyle işlenen adam öldürme suçları, daha çok kadınların sosyal ve cinsel tercihlerinin törelerle çelişmesi durumunda, toplumun bu kişileri namussuz olarak algılaması sonucu ortaya çıkmaktadır. Kadının

akrabaları, namusları konusunda toplumda bir itibar kaybına uğradıklarını düşünerek, içinde buldukları psikolojik durumun etkisiyle, namuslarını temizlemek için bu suçu işlemektedirler. Kadının namusu, onun himayesini elinde tutan erkekten sorulmaktadır. Töreler bu erkeğe, namusunu koruma hususunda sınırsız yetki vermiştir. Erkek bir kez, namusunun kirlendiği konusunda, dedikodu dahi olsa bir inanç geliştirmiş ise, artık kadın açısından yaşamsal tehlikenin başladığı anlamı ortaya çıkmaktadır.

Çalışmamızın bulgular bölümünde bu suçların, mağduru, sanığı, işlenmesindeki özellikleri gibi birçok yönleri itibariyle incelenmesi yapılmıştı. Bu bulgulardan elde edilen sonuçlarda, bu tür suçların bazen ani kızgınlık ile bazen de aile meclisi kararları ile işlendiği görülmüştür.

Törelerin etkisiyle işlenen adam öldürme suçları, eğer aile meclislerinin aldığı bir karar ile işlenmiş ise, bu suçun çok iyi bir şekilde planlandığını, olaya bazen intihar bazen de kaza süsü verilerek ceza almaktan kurtulma yollarının arandığını, bazen de daha az ceza almak amacıyla yaşı küçük çocuklara işlettirildiğini görmekteyiz.

Bulgular bölümünde, töresel anlayışların mahkeme kararlarına yansımalarına dair tespitlerimizden de anlaşılacağı üzere, bu suçları işleyen faillerin, doğru bir iş yaptıklarına olan inançları ve toplumun da bu suçların işlenmesini onaylama biçimindeki yaklaşımı nedeniyle, bu suçların aydınlatılmasında çeşitli güçlükler çekildiği, sanıklarının da hak ettikleri cezadan zaman zaman kurtuldukları veya indirimler nedeniyle çok az ceza aldıkları görülmüştür.

Bu tür suçların, maddi deliller olmadıkça olayın tarafları ve tanık beyanları ile aydınlatılması mümkün olmamaktadır. Öyle ki, kent merkezinde, bir mahalle meydanında, boğazı kesilerek öldürülen mağdurun olayında hiçbir görgü tanığının beyanı olayı açıklayıcı mahiyette olmamıştır. Soruşturmayla görevli kişiler bu tür suçları

maddi deliller ile olayları aydınlatmak zorunda kalmaktadır. Yörede hüküm süren “ağalık” müessesesi ve “aşiret” yapısından kaynaklanan bağınaz taraftarlıklar ve husumetlerin etkisiyle tanıklık yapabilecek kişilerin tanıklıktan kaçındıkları görülmektedir.

Her ne kadar Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunumuz ‘tanıklık’ ile ilgili kapsamlı düzenleme yapmış ve kanunun ön gördüğü haller dışında tanıklıktan çekilme imkanını olmadığını ve tanıklık yapmak için usulünce yapılan davete uymayan tanığın zorla getirilebileceğini ve cezalandırılabilceğini düzenlemiş ise de, inceleme konumuzu oluşturan dosyaların hiç birinde, tanıklık yapabilecek kişilerin, tanıklık yapmaktan kaçındıkları gerekçesiyle haklarında ilgili kanun hükümlerince işlem yapılmadığı gözlenmiştir. Olayı aydınlatma ve soruşturmayı yürütmekle görevli kamu görevlilerinin suçun aydınlatılmasında önemli bir delil olan tanık beyanlarına ulaşabilmek için bu konudaki mevzuata işlerlik kazandırmaları gerekmektedir.

Törelerin etkisiyle işlenen adam öldürme suçlarının mağdurlarını daha çok genç kadınlar oluşturmaktadır. İstisna da olsa bazen bu kadınlarla ilişkisi olan erkeklerde öldürülmektedir. Bu tespitimizi, çalışmamızın 1 ve 7 nolu grafikleri doğrulamaktadır.

Çalışmamızın bulgular bölümünde, suçun mağdurlarına ait tespitlerimizde de görüldüğü gibi, genç kızlara, çoğu kez istedikleri kişiyle evlenme imkanı tanınmamakta, aileler kendi isteklerine uygun, daha çokta yakın akrabalarından biriyle kızlarını evlendirmektedir. Kadınlar, bazen yaşı büyük bir erkekle evlendirilmekte, bazen de çok kadınla evliliğin sonucu olarak kocasını bir başka kadınla paylaşmak zorunda kalmaktadır. Kadın, başlık parası uğruna bir mal gibi alınıp satılmakta, kendi arzu ve istekleri hiçbir şekilde göz önüne alınmamaktadır. İstenmeden kurulan evliliklerde, kısa

sürede huzursuzluklar baş göstermekte, bu evliliği bitirmek isteyen kadınlar, gerek kocaları gerekse de kendi aileleri tarafından baskı altına alınmaktadır.

Kadın, gönül ilişkisi kurduğu erkekle evlenme imkanı bulamayınca evden kaçmakta, bazen de zorla evlendirildiği kocasına uyum sağlayamayınca evi terk etmektedir. Ancak bu kez de törelerin sert duvarlarına çarpılmaktadır. İnceleme konumuzu oluşturan suçların işlenme gerekçesini de, işte bu olaylar oluşturmaktadır. Grafik 5' te de bu açıkça görülmektedir.

Kadınlar, modernleşme sürecinden etkilenerak, temel hakları olan sosyal ve cinsel yaşamlarına ait tercihlerini daha özgür kullanmak istediklerinde törelerin katı kurallarıyla karşılaşmaktadırlar. Töresel anlayışlar, kadını mutlaka babası, kocası, erkek kardeşi, hatta bazen oğlu dahi olabilen bir erkeğin vesayeti altına bırakmakta, kadının tüm dünyasını, bu erkeğin çizdiği sınırlar oluşturmaktadır.

Suçun failleri, çalışmamızın 4 nolu grafiğinde de görüldüğü gibi, namusu kirletilen ailenin fertlerinden, yani kadının akrabalarından birisi olmaktadır. Bu kişiler, suçu işledikten sonra pişmanlık duyma yerine daha çok “ben namusumu temizledim” diyerek övünmektedirler. Suçlar, daha çok ailenin genç erkekleri tarafından, ailenin namusunu kirlettiği gözüyle bakılan genç kadınlara karşı işlenmektedir.

Törelerin etkisiyle işlenen adam öldürme suçlarının, bu suça azmettiren failleri hakkında uygulama imkanı bulacak olan, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunulmuş isabetli bir düzenlemeye Türk Ceza Kanunu Tasarısı'nın 40. maddesinde yer verilmiştir. Bu düzenlemede “ ...Usul furu ilişkisinde, sanığın nüfuz kullanmak suretiyle faile suç işleme kararı verdirtirildiğinde, karar verdirtenin cezası üçte birden yarısına kadar artırılır...”(28) denilmek suretiyle ‘aile meclisi’ nin en önemli üyesi olan babaların küçük yaştaki erkek çocuklarını, bu tür suçları işlemeye azmettirdiklerinde daha fazla

ceza ile cezalandırılmaları söz konusu olacaktır. Bu düzenlemenin, cezaların caydırıcılık prensibine uygun olması yanında, babanın, çocuğu üzerindeki 'nüfuzunu kötüye kullanma' eyleminden dolayı alacağı cezanın artırılabilir olması, cezaların adil olma prensibine daha uygun olduğu açıktır.

Bir yolu bulunduğu zaman, törelerin etkisiyle işlenen adam öldürme suçlarına, kaza ve intihar süsü verilmekte, bazen de olay faili meçhul olarak gösterilip unutturulmaya çalışılmaktadır.

Çalışmamızın 9 nolu grafiğinde de belirtildiği gibi, törelerin etkisiyle işlenen adam öldürme suçlarının faillerini çoğunlukla okur yazarlığı dahi olmayan cahil kişiler olmaktadır. Aynı zamanda bu kişilerin, geliri az olan işlerle uğraşan ve yörenin kıt kaynaklarından çok az pay alabilen yoksul kişiler olduğu görülmektedir.

Törelerin etkisiyle işlenen adam öldürme suçlarını haber almak, haber aldıktan sonra da failini tespit etmek, failinin aleyhine delil bulabilmek ve suçun niçin işlendiğini anlayabilmek oldukça zordur. Bu aşamaları geçip, sanık hakkında kamu davasının açılmasından sonra da, bu kez mahkemeler açısından dosyayı karara bağlamak için aynı güçlükler ortaya çıkmaktadır. Çünkü yargılama aşamasında devreye giren aile meclisleri, mahkemede beyanda bulunacak kişileri etkilemekte, bu kişilerin mahkemede verdikleri ifadeler, hazırlık soruşturmalarının yürütüldüğü sırada alınan ifadeleri ile çelişmekte, mahkemeler bu çelişkileri gidermek ve kararlarına dayanak teşkil edecek sağlam ve tutarlı delilleri bulmak için yoğun uğraş vermek zorunda kalmaktadırlar. Bu sebeple mahkemeler grafik 14' te belirttiğimiz gibi, bu suçlarla ilgili verdikleri kararların çoğunda, özellikle de aile meclisi üyeleri hakkında, mahkumiyetlerine yeterli delil bulamadıklarından beraat kararı vermektedirler.

Yine grafik 14'ten çıkarılan bir başka sonuçta da görüldüğü gibi, suç işledikleri sabit görülen ve haklarında mahkumiyet hükmü kurulan sanıklar hakkında, mahkemelerin haksız tahrik hükümleri gereğince bu sanıkların cezalarından indirim yapma yoluna gitmektedirler. Mahkemeler bu kararlarında haksız tahrik hükümlerini sanıklar üzerinde toplum baskısı olduğu gerekçesiyle uygulamaktadırlar. Maktullerin ahlında failere karşı, doğrudan herhangi bir hareketleri bulunmamaktadır. Ancak yaptıkları bu hareketlerin aile namusunu ilgilendirdiği olgusundan hareket edilmektedir. Faillerin kirlenmiş olan aile namusları dolayısıyla, çevreye karşı küçük düşükleri ve üzerlerinde oluşan toplum baskısı altında kaldıkları için suçu işledikleri kabul edildiğinden haksız tahrik hükümleri gereğince cezaları indirilmektedir.

Bazı kararlarda, mahkemeler haksız tahrik hükümlerini uygulamamışlar, gerekçe olarak ta törelerin hukuk kurallarının yerini alamayacağını belirtmişlerdir. Ancak yerel mahkemelerin bu gerekçelerle cezadan indirim yapmadan vermiş oldukları kararları, temyiz incelemesinde Yargıtay tarafından bozulmuştur. Yargıtay, “gelenek ve göreneklere”, “Türk aile hayatının düzenine” ve “adap kurallarına” aykırı davranışlar sergileyen mağdurların öldürülmesi olaylarında, sanıklar açısından, haksız tahrik hükümlerinin uygulanma şartlarının oluştuğuna karar vermiştir.

Her somut olayın özelliğine göre, takdir hakkını kullanan mahkemeler, Türk Ceza Kanununun 51/1 maddesinde düzenlenen hafif haksız tahrik ve 51/2 maddesinde düzenlenen ağır haksız tahrik hükümlerini uygulamaktadırlar. Bazı kararlarda mahkeme başkanı veya üyelerinden biri haksız tahrik hükümlerinin uygulanıp uygulanmaması hususunda veya uygulanacak ise hangisinin uygulanacağı konusunda farklı görüşler ortaya koyarak karşı oy kullanmışlardır.

Temyiz mercii olarak verilen kararları inceleyen Yargıtay'ın, törelerin etkisiyle işlenen adam öldürme suçlarında, olayları değerlendirme biçimi ve haksız tahrikin şartlarının olduğu yönündeki kararları nedeniyle, törelerin etkisiyle işlenen adam öldürme suçunun sanıkları hakkında haksız tahrik hükümlerince cezalarından indirim yapılması hususunda uygulamada istikrar oluşmuştur. Bu konuda, çalışmamızın ekler bölümünde verdiğimiz olaylar ve mahkeme kararları mahkemelerin yaklaşımını açıkça ortaya koymaktadır.

Törelerin etkisiyle işlenen adam öldürme suçu failinin cezasından, haksız tahrik hükümlerince indirim yapılması, adeta ona bir çeşit ödül vermek anlamına gelmektedir. Ceza hukukumuzda törelere yer verilmediği halde, törelerin buyruklarına aykırı davrandıkları belirtilen, üstelik sadece kişisel özgürlüklerine konulan sınırları kaldırmaya çalışan kişilere karşı, öldürme fiilini gerçekleştiren failerin cezasından indirim yapmak, çağdaş hukuk anlayışıyla çelişmektedir.

“Namus saikiyle işlenen adam öldürme suçları” ile ilgili Yargıtay 1. Ceza Dairesine intikal eden kararlar üzerinde yürütülen bir başka çalışmada da bizim tespit ettiğimiz bulgulara yakın bulgular elde edilmiş ve benzer konular tartışılmıştır. (29)

Çalışmalarımız devam ettiği sırada, ulusal yayın yapan Akşam Gazetesi, 25 Kasım 2002 tarihli baskısında, ‘Töre Cinayetlerine Savaş’ başlığıyla duyurduğu haberinde, devlet yetkililerinin bu suçlarla mücadele etmeye hazırlandığını belirtmiş, bu haberde “Aile meclisleri kuruluyor, karar veriliyor, bu kadın ‘Yüz Karası’ denilerek cinayet işleniyor. Bu kabul edilebilir bir şey değildir” denilerek kamuoyu bilgilendirilmiştir.

Bu haberden de anlaşılacağı gibi, törelerin etkisiyle işlenen adam öldürme suçlarının ülkemizin gündeminde hala önemli bir yer tuttuğunu görülmektedir.

VII. SONUÇ

Törelere etkisiyle işlenen adam öldürme suçları, ülkemizin belli bir kesiminde, özellikle de Şanlıurfa'da, halen geçerliliğini koruyan belli bir anlayışın ürünü olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu anlayış, feodal yapının "ağalık" ve "aşiret" müesseselerinin himayesinde barınan, aynı zamanda yöre halkını yoksulluğa mahkum eden ve onları modernleşme sürecinin gerisinde bırakan, yaşamın her alanını töresel normlarla şekillendirmeye çalışan bir anlayıştır. Yeni kuşakların bu anlayışın dışına çıkarak, çağdaş değerlere öncelik veren bir yaşam tarzını tercih etmek istemeleri sonucu, "kuşaklar arası çatışma" olarak da adlandırabileceğimiz, toplumsal gerilimlerin ortaya çıktığı görülmektedir. Bu gerilimlerin sonuçlarından birisi de törelere etkisiyle işlenen adam öldürme suçlarıdır.

Törelere, uzun süredir toplumda uygulanan gelen kurallar bütünü olmakla birlikte, kendilerine özgü yaptırımları da olan ilkel bir hukuk sistemidir. Törelere koruduğu değerlerin niteliklerine göre yaptırımları da farklılık arz etmektedir. Çalışmamızda sıklıkla karşımıza çıkan, "aile namusu" olarak da ifade edilen ve adeta törelere kutsanmış olan değerler aleyhine gerçekleştirilen davranışlar, yine törelere şiddetli bir şekilde cezalandırılmaktadır.

Hayatının her döneminde mutlaka bir erkeğin vesayeti altında kalan kadınlar, en doğal hakları olan kişisel özgürlüklerini daha bilinçli bir şekilde kullanmak istediklerinde veya bu haklarını vesayeti altında buldukları erkeklerden izin almadan kullandıklarında, törelere karşı gelmekle suçlanmaktadır. Töre suçu işleyen kadınlar, bu davranışlarının karşılığını yaşamlarıyla ödeme zorunda kalmaktadırlar.

Törelere ilkel normları ve sert yaptırımları sadece kadını değil erkeği de etkilemektedir. Erkekler açısından da töreler, çağa uymayan bir yaşam tarzı biçimlemiştir. Ancak törelerin en katı normları ve en acımasız yaptırımları kadınlar için tavizsiz bir biçimde uygulanmaktadır. Nitekim inceleme konumuz olan, Şanlıurfa Ağır Ceza Mahkemelerinin ilgili dosyalarında da bu durum açıkça görülmektedir.

İncelenen kararlarda, sanıkların ve mağdurların cinsiyetleri, yaşları, meslekleri, medeni halleri ile sanıkların öğrenim durumları gerçeğe tamamen uygun olarak tespit edilmiştir. Yine özellik arz etmeleri nedeniyle suçların işlendiği yer ile suçun işleniş şekli ve suçta kullanılan aletlerin de üzerinde durulmuş ve bu konularda elde edilen veriler bulgular bölümünde aktarılmıştır. Ayrıca törelerin etkisiyle işlenen adam öldürme suçlarının, başka nedenlerle işlenen kasten adam öldürme suçları içerisindeki oranı da belirlenmiştir.

Törelerin etkisiyle işlenen adam öldürme suçlarının aydınlatılmasında karşılaşılan güçlükler açıklanmış, olayların mahkemelere intikalinden sonra ailelerin beyan ve tutumlarındaki değişimler ile, mahkemelerin sanıklar hakkında verdikleri kararların özellikleri ve bu konudaki Yargıtayın istikrar kazanmış uygulamaları irdelenmiştir.

Sonuç olarak, törelerin etkisiyle işlenen adam öldürme suçlarının modernleşme sürecine ayak uyduramamış, ilkel ve töresel normlarla yaşamını sürdüren yörelerde işlendiği tespit edilmiştir. Suçun mağdurlarını genç kadınlar ve bunlarla gönül ilişkisi olan erkeklerin oluşturduğu görülmüştür. Suçun failinin ise, maktullerin akrabaları arasından cahil, yoksul ve genç erkekler oluşturduğu anlaşılmıştır. Failerin suçu ya ani kırgınlık ile ya da aile meclislerinde planlamak suretiyle işledikleri somut olaylarda ayrı ayrı gözlenmiştir. Suçun aile meclislerinde alınan kararlar üzerine

işlenmesi halinde yapılan planlar, az ceza olarak kurtulma hesaplarıyla yapılmıştır. Bu durumlarda ya eylem yaşı küçük olan faillere işlettirilmiş ya olaya kaza süsü verilmiş yada ölüm olayının neden kaynaklandığının tespitini zorlaştırıcı ortamlar oluşturulmuştur. Bazı hallerde ise suç, hiç kimseye cezanın verilemediği, faili meçhul bir olay olacak şekilde gerçekleştirilmiştir.

İncelenen mahkeme kararlarında da açıkça görülmektedir ki, haklarında kasten adam öldürme suçundan kamu davası açılan sanıkların yarısından fazlası hakkında delil yetersizliğinden beraat kararı verilmiştir.

Çalışmamızdan çıkarılacak bir başka önemli sonuç da, mahkemelerin, törelerin etkisiyle işlenen adam öldürme suçlarının sanıklarına verdikleri cezaları haksız tahrik hükümlerine göre indirdiklerinin tespit edilmiş olmasıdır. Mahkemelerin haksız tahrik hükümlerini uygulamadıkları bazı kararlarda ise, Yargıtayın sadece bu nedenle kararı bozması da dikkat çekmiştir. Gerek yerel mahkemeler gerekse de Yargıtay, törelerin etkisiyle işlenen adam öldürme suçlarında, “sanıkların üzerindeki toplum baskısı”, “Türk aile hayatının yapısı”, “gelenek ve görenekler” ile “adap kuralları” nı gerekçe gösterilerek verilen cezaların haksız tahrik hükümlerince indirilmesine karar vermişlerdir.

Türk Ceza Kanununda törelere yer verilmediği halde, törelerin etkisiyle işlenen adam öldürme suçlarında haksız tahrik hükümlerince cezadan indirim yapmanın hukuka uygun olduğunu söylemek mümkün değildir. Üstelik maktullerin sadece kişisel özgürlüklerini kullanmış olmaları nedeniyle, yaşamlarından edilmiş olmaları karşısında, bu uygulamaya istikrar kazandırmanın adalet duygusunu sarstığı da muhakkaktır.

Törelere etkisiyle işlenen adam öldürme suçlarının işlenmesine engel olmak için yöre halkının bilinçlendirilmesi ve bir an önce çağdaş değerlerle barışık hale getirilmesi gerekmektedir. Bu suçlarla ilgili soruşturma yapan kamu görevlilerinin de yöredeki töresel değerleri tanıyıp, gerekli tedbirleri alması ve böyle bir suç işlendiğini haber aldığı anda, seri hareket edebilecek ve suçu aydınlayabilecek yeterli bilgi ve teçhizatla donatılması gerekmektedir. Törelere etkisiyle işlenen adam öldürme suçlarının failleri yakalanarak, mutlaka gereken cezalarının verilmesi şarttır. Sanıkların haksız tahrik hükümlerince cezalarından indirim yapıp ödüllendirilmesi uygulamasından da vazgeçilmelidir. Ceza hukukunun genel prensipleri ve modern hukuk anlayışıyla bağdaşmayan, Türk Ceza Kanununun 462. maddesinin kaldırılması gerekmektedir.

Bu konunun bilimsel tartışma ortamlarında sık sık gündeme getirilerek tartışılması, yöre halkı başta olmak üzere, soruşturma ile ilgili görev yapan kamu personelinin bilgilendirilmesi ve sivil toplum örgütlerince devamlı gündemde tutulması gerekmektedir.

ÖZET

Törelere, insanların toplum içerisindeki davranışlarını düzenleyen, uzun yıllar boyunca kuşaktan kuşağa aktarılan ve kendilerine özgü yaptırımları olan geleneklerdir.

Ülkemizin belli bir kesiminde, töresel normlarla şekillendirilmiş olan yaşam tarzı günümüzde de hala benimsenip sürdürülmektedir. Bu yaşam tarzında törelere, özellikle sosyal ve cinsel özgürlükleri başta olmak üzere, kadınların bir çok kişisel hak ve özgürlüklerine kısıtlama getirmektedir. Yeni kuşaklar, bir yandan çağdaş yaşam tarzını yakalamak için çaba gösterirken, diğer yandan da kendilerine devredilmek istenilen töresel yaşam tarzına karşı mücadele etmek zorunda kalmaktadırlar. Bu iki yaşam tarzı arasındaki çelişkileri ‘kuşaklar arası çatışma’ şeklinde karşısında bulan yöre insanı, adeta bir sosyal bunalım içerisinde bulunmaktadır.

Kadın, kişisel hak ve özgürlüğünü bir başkasına bağlı olmaksızın serbestçe kullanmak istediğinde, törelere karşı gelmekle suçlanmakta ve yine törelerin belirlediği yaptırımlarla cezalandırılmaktadır. Törelere etkisiyle işlenen adam öldürme suçları da böyle bir yaptırımın sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Törelere etkisiyle işlenen adam öldürme suçlarının mağdurunu, daha çok genç kadınlar, failini de, öldürülen bu kadının akrabaları arasındaki erkekler oluşturmaktadır. Suçun işleniş gerekçesini, “mağdurun davranışları nedeniyle ailenin çevreye rezil olduğu” anlayışı oluşturmaktadır.

Törelere etkisiyle işlenen adam öldürme suçlarının işlendiğini haber almak, haber alınsa bile, failini tespit etmek ve suçu aydınlatmak, yöre halkının ‘işlenen suçun onaylama’ biçimindeki anlayışı nedeniyle oldukça güçtür. Bu tür suçlarla ilgili

yürütülen soruşturmalarda, fail aleyhine delil bulmak, özellikle de suçun işlenmesinde azmettirici sıfatı bulunan aile meclisi üyelerinin suçla bağlantılarını tespit etmek adete imkansızdır.

Mahkemeler, törelerin etkisiyle işlenen suçlarla ilgili açılan davalarda, çoğunlukla sanıklar hakkında, mahkumiyetlerini gerektirecek yeterlilikte delil bulamadıklarından ‘beraat’ kararı vermektedirler. Mahkemeler bu suçlardan dolayı sanıklar hakkında mahkumiyet kararı verse bile, bu cezayı, Türk Ceza Kanununun 51. maddesinde düzenlenen “haksız tahrik” hükümleri gereğince indirmektedir. Mahkemelerin bu şekildeki uygulamaları temyiz merciince de kabul görmekte ve uygulama istikrar kazanmış bulunmaktadır.

Törelerin etkisiyle işlenen adam öldürme suçlarıyla ilgili yapılacak mücadelede, yöre halkının bilinçlendirilmesi, konuyla ilgili soruşturma yapan kamu görevlilerinin yeterli bilgi ve teçhizatla donatılması ve mahkemelerin verdikleri cezadan haksız tahrik hükümleri gereğince indirim yaparak ‘sanığı ödüllendirme’ biçimindeki uygulamalarından vazgeçmesi gerekmektedir.

SUMMARY

Traditions is a custom that arrange behaviour of human, transmitted down from one generation to other for a long period of history and have its own a peculiarities and sanctions.

Many forms of life posses the characteristics of tradition have still been continued shaping the social behaviour of people. Individual rights and freedoms social and sexual were being restricted by traditions. New generations on the one hand have been trying to reach modern life style, on the other they felt that it was necessary to resist against the traditional life style, which they have inherited from older generations.

Peoples of South Eastern Regions of Turkey have always been bear witnesses of this contradicted between old and modern life style comes out as a conflict between two generations, found their selves as being socially depressed. When a woman wanted to use her individual freedoms and rights without being dependent to others has unfortunately faces to traditions, accused of being against the values of society and they are punished in accordance with the rules determined by traditions. Commitment of crimes of slaughtering human that we have been witnessed is the result of misinterpretations of the rules of traditions.

Victims of these crimes are generally young ladies and perpetrators are generally among the men who are from relatives of the victims. The reasons for commitment of crimes are made up of being disgraced of family due to the behaviour of victims, which was not concord with customs of society.

Due to the interpretations and in a way of perceiving the crimes of people lives in the regions, hearing from the crimes that was committed, finding the perpetrator and

determine the nature of crime, are necessitate very endeavouring process. In this type of crime, finding the proof against suspect and his/her ties up with the others has tribal or family propinquity that might have encouraged committing crimes were almost impossible. Court of Crime is, therefore, left no choice but taking the decisions of acquittal. Even if the court of crime gives severe sentences to perpetrators with convictions for killing others, this punishment is reduced in accordance with the Criminal Code 51th of Turk which arranges the unjust instigation. Ratifications of this type of implications by the court of appeal cause this type of implications becoming steadily stabilized.

Result of the research indicates that success of the fight against aforesaid commitment of crime were depend on making the people of regions conscious of the damages of this kind of crimes to a victims family in particular and society in general. Further more, provisions of modern equipments and tools to that civil servant who questioning the incident and preventions of abating the rate of punishment shaped by criminal code of 51 which were turned into rewarding perpetrators.

EKLER

1) Şanlıurfa 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 1990/95 E., 1991/90 K. Sayılı İlamı

Z, ailesinden gizli olarak, Y ile duygusal bir arkadaşlık sürdür ve bu arkadaşlığı, cinsel ilişkiye girme noktasına kadar ilerletir. Z' nin Y ile ilişkisini anlayan aile, Z' yi doktora götürerek, muayene ettirir. Z' nin dört aylık hamile olduğunu anlaşılması üzerine, baba İ' ye bilgi verilir. Gelişmeleri öğrenen baba evdeki av tüfeğini alır ve Z' yi bu tüfekle vurarak öldürür.

Sanık hakkında, kızını kasten öldürmekten kamu davası açılır. Mahkeme, İ hakkında önce idam cezası verir, ancak bu cezayı daha sonra sanığın kızının hamile olduğunu öğrenmesi üzerine duyduğu ızdırap ve elemin etkisiyle işlediğini ve sanığın bulunduğu çevrenin etkisinde kaldığını kabul ederek haksız tahrik hükümlerine ve takdiri indirim nedenlerine dayanarak 20 sene ağır hapis cezasına indirir.

2) Şanlıurfa 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 1996/113 E., 1999/108 K. Sayılı İlamı

S, H ile gayri resmi evlenmiş ve bu evliliğini dokuz yıl boyunca sorunsuz olarak devam ettirmiştir. S' nin babası olan A, S' nin bu evliliği bitirmesini istemiştir. Çünkü A, kızı boşandığı takdirde, yüklü miktarda başlık parası teklif eden bir başka şahıs ile kızını evlendirmeyi planlamaktadır. S, babasının bu isteğine karşı gelir ve H' den boşanmaz. Olay günü A, S' yi rahatsızlığı nedeniyle bir hocayla görüştürmek bahanesiyle köyün dışına çıkarır ve üzerinde taşıdığı ruhsatsız silahı ile S' yi vurarak öldürür ve yedi yıl gibi uzun bir süre kaçar.

A hakkında, kızını öldürmek suçundan kamu davası açılır. A yakalanıp savunması alındığında, kızını kazayla öldürdüğünü belirtir. Mahkeme, bu savunmaya itibar etmez ve sanık hakkında idam cezası verir. Ayrıca mahkeme, ortada bir namus

meselesi olmadığını, bu sebeple haksız tahrik hükümlerinin de uygulanamayacağını vurgulayarak, sadece takdiri indirim sebeplerine göre, cezayı müebbet ağır hapis cezasına indirir.

3) Şanlıurfa 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 1998/50 E., 1999/160 K. Sayılı İlamı

Olay Şanlıurfa'nın merkeze bağlı köylerinden birinde geçer. 19 yaşında genç bir kız olan Ş' ye dayısının oğlu S zorla tecavüz eder. Ş, korkusundan kimseye bir şey söyleyemez, ancak istemeden girdiği bu ilişkiden hamile kalır. Aile durumu anlayınca olayın iç yüzünü araştırıp, apar topar Ş ile S evlendirir. Evlilik üzerinden 1-2 ay geçince hamilelik nedeniyle S' nin karnı iyice şişer. Aile, S' nin hamileliğiyle ilgili dedikodu çıkacağı endişesine kapılarak önce Ş' ye S' yi de yanına alarak orayı terk etmesini ister. Ş, gitmek istemeyince de, aile, bu kez Ş' ye kürtaj yaptırmaya karar verir. Ancak bunda da başarılı olamaz. Bunun üzerine Ş' nin kardeşleri “etrafta rezil oldukları” gerekçesiyle Ş' yi öldürmeye karar verir ve plan yaparlar. Bir süre sonra plan gereği, Ş' nin kardeşleri İ ve B, yanlarına diğer aile fertleri ile birlikte Ş' yi de alarak, pamuk toplama işinde çalışmak için tarlaya giderler. Akşam hava karardığında işlerini bitirerek eve dönmek için traktörle yola çıkarlar. İki kardeş, yolda giderken traktörün çamurluğu üzerinde oturan Ş' yi hareket halindeki traktörün tekerleri altına atarak öldürürler.

Düzenlenen evraklara olay, trafik kazası olarak geçer ve soruşturmaya bu evraklar esas alınarak başlanır. Ancak sanıkların daha sonra çeşitli yerlerde “biz namusumuzu temizledik” şeklinde sözler söylemeleri üzerine olayın iç yüzü anlaşılır, tahkikat derinleştirilir. Daha sonra da Ş' nin babası H hakkında, erkek çocuklarını Ş' yi öldürmeye azmettirme, İ ve B hakkında da kız kardeşlerini kasten öldürmek suçlarından kamu davası açılır.

Mahkeme yaptığı yargılama sonunda H hakkında mahkumiyetine yeterli delil olmadığından beraatine, İ ve B hakkında ise birlikte kız kardeşlerini öldürdükleri için müebbet ağır hapis cezası ile cezalandırılmalarına karar verir. Ancak mahkeme maktulün davranışları nedeniyle sanıklar üzerinde toplum baskısı olduğunu gerekçe göstererek haksız tahrik hükümleri gereğince ve takdiri indirim nedenlerini de göz önüne alarak her iki sanığın cezasını 12 yıl 6'şar aya indirir. Mahkeme üyelerinden biri haksız tahrik hükümlerinin uygulanmasına gerekçe gösterilen yöresel örf ve adetlerin hukuk kurallarının yerini alması anlamına geleceğini belirterek karşı oy kullanmıştır.

4) Şanlıurfa 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 1998/54 E., 1998/170 K. Sayılı İlamı

Aslen Şanlıurfalı olan ve Antalya'da ailesiyle birlikte yaşayan 19 yaşındaki G, ailesinin isteği üzerine Şanlıurfa'nın Viranşehir ilçesinde oturan akrabası S ile evlendirilir. Kısa süre sonra kocası S ile çeşitli huzursuzluklar yaşayan G, evi terk ederek gönül bağı kurduğu N' ye kaçar. Ailesi, G ile görüşüp, onu ikna ederek tekrar evine dönmesini sağlar. Ancak G' nin N ile görüşmeleri devam eder. Olayın çevreden duyulması üzerine, G' nin babası A, kocası S, ve diğer akrabaları AB, M, HA,O' dan oluşan aile meclisi toplanarak, G' nin aile namusunu kirlettiği gerekçesiyle öldürülmesine karar verir. Yapılan plan gereği, G bir araca bindirilerek Fırat nehri kıyısına getirilir, burada eşarpla boğularak nehre atılır. Eylemi gerçekleştiren sanıklar G' nin öldüğüne kanaat getirerek oradan uzaklaşır. Ancak suya düşünce bilinci açılan G, bir müddet sonra nehirden çıkarak kurtulur.

Yapılan soruşturmalar neticesinde tüm aile meclisi üyeleri hakkında adam öldürmeye tam teşebbüs suçundan kamu davası açılır. Mahkeme sanıklardan A ve OS hakkında mahkumiyetlerine yeterli delil olmadığından beraatlerine, diğer sanıklar hakkında ise 24'er yıl ağır hapis cezasına hükmeder. Mahkeme, eylemin teşebbüs

aşamasında kalması nedeniyle verdiği cezayı 16'şar sene ağır hapis cezasına sonrada mağdurun davranışlarının aile içi dürüstlük ve sadakat ilkeleriyle bağdaşmadığını belirterek tüm sanıklar hakkında ağır haksız tahrik hükümlerince cezalarını 14 yıl ağır hapis cezasına indirir. Ayrıca H hakkında ferî iştirak hükümlerine ve tüm sanıklar hakkında takdiri indirim nedenlerine de dayanarak netice olarak H hakkında 2 yıl 2 ay 24 gün, diğer sanıklar hakkında da 4 yıl 5 ay 10 gün ağır hapis cezasına hükmeder.

Mahkeme başkanı, G' nin S ile evliliğinin gayri resmi olduğunu, hukuk dışı bir birlikteliğın hukuk önünde evlilik birliğı şeklinde anlaşılıp bu birlikteliğın sarsılmasının evlilik birliğinin sarsılması olarak değerlendirilemeyeceğini, böyle kabul edilse bile bunun sadece eşi ilgilendireceğini olayda ağır haksız tahrik yerine hafif haksız tahrik hükümlerinin uygulanması gerektiğini karşı oyunda belirtmiştir.

5) Şanlıurfa 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 1990/30 E. , 1992/102 K. Sayılı İlamı

M ile N arasında duygusal bir arkadaşlık vardır. N 'nin ailesi onu istemediğı halde amcasının oğlu ile evlendirmek istemektedir. Suç işlenmeden 3 yıl kadar önce M, sevdiği N' yi, zorla evlendirilmekten kurtarmak için kaçırarak, ailesinin rızası dışında evlenir. N' nin yakınları bu evliliğe önceleri karşı çıkar ve öç almayı düşünürler. Araya bazı aracılar girer, kızın ailesini 3 milyon lira başlık parası verilir, olay bu şekilde bir süre yatıştırırlar. Ancak N' nin yakınları, bu olayı unutmaz ve MUY, MEY, İY, MD, VD ve ŞY' den oluşan aile meclisi toplanır. Toplantıda N' yi öldürme kararı alınır. Bu karar üzerine İY, amcasının kızı olan N' yi öldürmek üzere M ile birlikte yaşadığı eve gider ve kapılarını çalar. Dışarıda İY olduğunu anlayan M, kapıyı açmak istemez. Bu olayda sonuç almaya çalışan İY, bir fırsat bulup M' yi dışarı çekerek yere yatırır ve 4-5 el ateş ederek M' yi öldürür. Daha sonrada içeri girerek silahın kabzasıyla N' yi öldürmek için darp eder. Ancak N' nin ölmediğı sonradan anlaşılır.

İY ile birlikte tüm aile meclisi üyeleri hakkında cinayet ve bu cinayete azmettirme suçlarından kamu davası açılır. Sanıkların tamamı savunmalarında suçlamayı kabul etmezler. Mahkeme, suçta kullanılan silaha, olay yerinden ele geçirilen mermilere, keşif ve otopsi tutanaklarına, ayrıca yaralı kurtulan N 'nin beyanlarına dayanarak karar verir. Mahkeme, İY dışındaki tüm sanıklar hakkında delil yetersizliğinden beraatlerine, İY hakkında ise kasten adam öldürme suçundan 24 sene ağır hapis cezasına hükmeder.

6) Şanhurfa 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 1990/68 E. , 1991/23 K. Sayılı İlamı

Sanık M, baldızının kızı olan, H' nin B ile Şanhurfa'nın Viranşehir ilçesinden yine bu şehrin bir köyüne kaçması üzerine onları takip etmiş ve gizlendikleri evde bularak her ikisini de silahla öldürmüştür.

Sanık suçlamayı mahkemede kabul etmemiştir. Mahkeme, yapılan hazırlık tahkikatında, sanığın olayda kullandığı silahı sakladığı yeri güvenlik güçlerine gösterdiği sırada düzenlenen yer gösterme tutanağına, ele geçirilen silaha ve olay yerinden ele geçirilen mermilerin bu silahtan atılmış olduğunu gösteren raporlara dayanarak sanığın suçu işlediğine karar vermiş ve sanık hakkında idam cezasına hükmetmiştir. Mahkeme sanığın bu cezasını iyi halini dikkate alarak müebbet ağır hapis cezasına çevirmiştir.

7) Şanhurfa 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 1990/27 E., 1991/159 K. Sayılı İlamı

Aralarında gönül bağı bulunan A ile AK, anlaşarak kaçarlar. Sonrada evlenme isteklerini ailelerine iletebilmek için, her hangi bir cinsel ilişkiye girmeden, geri dönerler. Araya, ilçe kaymakamı ve jandarma bölük komutanı da girerek olayların büyümesini önlemek isterler.

Erkek tarafı, A' nın erkek kardeşi AT' ye, kendi ailelerinden bir kız vererek 'berdel' usulü ile taraflar arasında evlilik yapılmasını teklif eder. Kız ailesi bu teklifi

kabul etmez ve kızları A' ya her hangi bir zarar vermeyeceklerine dair yetkililere güvence de vererek, A' yı teslim alıp, evlerine dönerler. Ancak bu olay üzerinden henüz 24 saat geçmeden AT, kendi evlerinin bir odasında kız kardeşi A' yı, göğüs bölgesine vurduğu altı adet bıçak darbesiyle öldürür.

AT hakkında, kız kardeşini kasten öldürmek suçundan kamu davası açılır. Mahkeme, sanığın suçlamayı kabulüne, otopsi raporuna, suçta kullanılan bıçağa, olay yeri inceleme tutanaklarına, tanık anlatımlarına, A' nın bakire olduğuna dair raporlara dayanarak AT' yi suçlu bulur ve AT' ye müebbet ağır hapis cezası verir. Mahkeme daha sonra verdiği bu cezayı takdiren 30 sene ağır hapis cezasına indirir. Sanık vekilleri, olayda sanığın A' yı, örf ve adetler nedeniyle öldürmek zorunda kaldığını, bu sebeple haksız tahrik hükümlerine göre cezadan indirim yapılması talebinde bulunmuşlarsa da, mahkeme, ceza kanununda örf ve adetlere yer verilmediğini, olayda örf ve adetin ancak takdiri indirim nedeni olabileceğini, sanığın ikrarı nedeniyle de zaten bu sebepten dolayı indirim yapılmış olduğuna karar vererek sanık vekillerinin talebini reddetmiştir. Sanık, mahkemenin verdiği bu kararı avukatlarının talebinin aksine temyiz dahi etmemiştir.

8) Şanhurfa 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 1992/103 E., 1992/92 K. Sayılı İlamı

Ailesiyle birlikte Şanhurfa'da yaşayan Z, bazı zamanlar ailesine haber vermeden, kendi halinde şehir dışına çıkmaktadır. En son olayda da Z, yine kimseye söylemeden evden ayrılır.

Z' nin kardeşi H, Z' nin gidebileceği yerleri araştırır ve Z' yi Adana'da bularak eve geri getirir. Aile Z' ye nasihatte bulunursa da evde kimsenin olmadığı bir gün Z aynı konuda kardeşi H ile tartışır. Tartışma sırasında Z, H' ye "sen bana karışamazsın, istediğim yere gider, istediğim erkekle düşer kalkarım" demesi üzerine H, ruhsatsız silahıyla Z' yi vurarak öldürür.

H hakkında, kız kardeşini kasten öldürmek suçundan kamu davası açılır. Mahkeme, sanık hakkında önce müebbet ağır hapis cezası verir, ancak sanığın namus anlayışı doğrultusunda ağır tahrik altında kaldığı kabul edilerek ve takdiri indirim nedenlerini de uygulayarak cezayı 12 sene 6 ay ağır hapis cezasına indirir.

9) Şanlıurfa 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 1991/17 E., 1993/45 K. Sayılı İlamı

D, M ile gayri resmi evlidir. Bir gece havanın sıcak olması nedeniyle, çevredeki diğer ailelerde olduğu gibi D ile M taht tabir edilen yüksek bir yatakta, çocukları da yanlarında olduğu halde birlikte yatarlar. Gece yarısı tüm aile, D' nin bağırması üzerine uyanır. D, üç bıçak darbesi almıştır ve oracıkta ölür.

D' nin gayri resmi eşi M hakkında, adam öldürme suçundan kamu davası açılır. M tüm aşamalarda suçlamayı kabul etmez ve yanında yatarken öldürülen M' yi kimin öldürdüğünü görmediğini, ancak silah sesi işitir gibi olduğunu söyler. D ve M' nin ortak çocukları ile komşulardan oluşan tanıklardan bazıları olayı hiç görmediklerini, bazıları da silah sesi işittiklerini, kaçarken iki kişiyi gördüklerini, ancak kim olduklarını bilmediklerini söylerler.

Olay üzerinden uzun zaman geçtikten sonra çıkan iki tanığın beyanı ile, kaçan kişilerin S ve H olduğu bildirilince, bu kişiler hakkında da aynı suçtan ek bir dava daha açılır. Ancak S ve H de savunmalarında suçlamayı kabul etmezler. Yapılan araştırma ve yargılama 3 seneye yaklaşırken mahkeme, tanık beyanları arasındaki çelişkileri bir türlü gideremez. Mağdurun bıçaklanarak öldürüldüğü kesinlik kazanmasına rağmen, silah sesinin duyulduğu iddialarından bir sonuç alınamaz. Nihayet mahkeme tüm sanıklar hakkında delil yetersizliğinden beraat hükmü verir.

10) Şanhurfa 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 1993/39 E., 1993/42 K. Sayılı İlamı

M, Şanhurfa' nın Bozova ilçesinin bir köyünde ailesi ile birlikte ikamet etmektedir. Alacağım diye kendisini kandıran bir erkekle, gayri meşru ilişkiye giren M, hamile kalır ve doğum yapar. Köy halkı, M' nin ailesine namusunuzu temizleyin diyerek baskı yapar, bu baskı ailenin ev eşyalarının sokağa atılmasına kadar tırmandırılır. Olay sonrası, tanık olarak dinlenen köylüler, M' nin aile yakınlarına namusunuzu temizleyin dediklerini ve eşyalarını sokağa attıklarını doğrularlar. Baskılara dayanamayan B, kız kardeşi M' nin boğazını sıkarak ve boğarak öldürür.

B hakkında kız kardeşini kasten öldürmeden kamu davası açılır. Mahkeme B hakkında önce müebbet ağır hapis cezası verir sonrada bu cezayı sanığın yaşadığı çevrenin yoğun baskısı altında kaldığından haksız ağır haksız hükmünce, ayrıca takdiri indirim nedenleriyle 12 yıl 6 ay ağır hapis cezasına indirir.

11) Şanhurfa 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 1993/17 E., 1993/74 K. Sayılı İlamı

Henüz 16 yaşında olan N, M ile gayri resmi nikahla zorla evlendirilir. Evliliğin yürümeyeceğini anlayan N, bir süre sonra baba evine döner. Ancak aile, N' yi gayri resmi nikahla ikinci bir evliliğe daha zorlar ve evlendirir. İkinci evlilikte, kurulduktan kısa bir süre sonra ayrılıkla sonuçlanır ve N, yine baba evine döner. N bu arada halen okula da devam etmektedir ve bir gün okul çıkışı silahla vurularak öldürülür.

Bir kısım tanıkların beyanları üzerine eski kocası M ile kocasının kardeşi olan Ş ve bu kişileri azmettiren M' nin yakınları İ ve MU hakkında, N' nin kasten öldürme suçundan kamu davası açılır. Mahkeme, M dışındaki sanıkların tamamı hakkında, delil yetersizliğinden beraat kararı verir. M hakkında ise kasten adam öldürme suçundan 24 yıl ağır hapis cezası verir.

Kararı temyiz üzerine inceleyen Yargıtay 1. Ceza Dairesi, M hakkında mahkumiyet hükmü kurulmasını gerektirir yeterli delil olmadığını belirterek yerel mahkemenin hükmünü bozmuştur. Böylelikle bu dava da tüm sanıklar beraat etmiştir.

12) Şanlıurfa 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 1994/17 E., 1994/26 K. Sayılı İlamı

C, kızı F' yi, A' ya vererek, A' nın kızı H' yi de, kendi oğlu olan D' ye alarak, berdel usulü ile çocuklarını evlendirir. Ancak düğün sonrası A, D' nin evine gelerek kız kardeşinin, kız çıkmadığını söyler ve kendi kızı H' yi alıp evine döner. Bunun üzerine D' de kendi kız kardeşi F' yi gelin gittiği evden alarak evlerine getirir. Evde F' nin kızlığını kaybetmiş olması nedeniyle konuşmalar yapılır. C' nin yönlendirmesiyle D, kız kardeşi F' yi yanına alarak, şehir dışına çıkar. D, burada F' yi silahla vurarak öldürür.

D hakkında, kız kardeşini kasten öldürmek ve babası C hakkında da bu suça azmettirmek suçlarından kamu davası açılır. Mahkeme C hakkında delil yetersizliğinden beraatine karar verir. D hakkında ise vermiş olduğu müebbet ağır hapis cezasını, haksız tahrik hükümlerince ve takdiri indirim nedenleriyle 20 yıl ağır hapis cezasına indirir. Mahkeme haksız tahrik hükmünün uygulanma gerekçesi olarak D' nin, kız kardeşinin bakire olmadığı yönünde söylenen sözler üzerine etki altında kaldığını göstermiştir. Mahkemenin D aleyhine vermiş olduğu mahkumiyet kararı temyiz edilir.

Yargıtay 1. Ceza Dairesi, temyiz incelemesi üzerine sanık hakkında, ağır haksız tahrik hükümlerinin uygulanması gerektiğini, sanığın, kız kardeşinin, “yöre örf ve adetlerine göre, gayri meşru cinsel ilişkiye girip kızlığının bozulduğunu öğrenmesi nedeniyle namusunu temizlemek gerektiğinin” kendisine düştüğünden bahisle kararı bozmuştur. Yerel mahkeme, bozmaya uyararak, D hakkında aynı gerekçelerle ağır haksız tahrik hükümlerince, cezayı 12 yıl 6 ay ağır hapis cezasına indirmiştir.

13) Şanlıurfa 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 1993/82 E., 1995/75 K. Sayılı İlamı

Z, M ile evlidir, ancak bu evliliği devam ettiği sırasında Ş isimli bir şahsa kaçmıştır. Araya bazı araçların girmesiyle Z tekrar evine dönmüştür. Olaydan bir gün önceki akşam Z ile M tartışmıştır. Tartışma sonrası Z evi terk eder. M, Z' yi takip eder, sığındığı komşularında bulur ve silahla vurarak öldürür.

M, Z' nin yine evi terk edeceği yönündeki sözleri üzerine tartıştıklarını ve bu sebeple Z' yi öldürdüğünü savunmuştur. M ve Z' nin ortak çocukları da olayın bu şekilde olduğunu tanık olarak alınan beyanlarında doğrulamıştır.

M hakkında eşini öldürmek suçunda kamu davası açılır. Mahkeme M hakkında verdiği ağır hapis cezasını ölenin evi terk edip Ş ile daha önce kaçmış olması nedeniyle ağır haksız tahrik hükümlerini ve takdiri indirim nedenlerini uygulayarak 12 yıl, 6 ay ağır hapis cezasına indirmiştir.

14) Şanlıurfa 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 1994/26 E., 1994/40 K. Sayılı İlamı

H, Şanlıurfa'da ailesi ile birlikte yaşayan 16 yaşında genç bir kızdır. Olay öncesi evden kaçmış ise de tekrar kendiliğinden eve dönmüştür. H, aile fertlerine artist olacağını söyleyerek evden kaçtığını belirtmiştir.

Aile içerisinde konuyla ilgili bazı tartışma ve konuşmalar yapılır. Bunun üzerine, aile meclisini oluşturan İ, MU, S, HA, Ö ve A toplanarak, H' nin öldürülmesi yolunda karar alır. Bu kararı üzerine henüz 13 yaşında olan H' nin kardeşi M, av tüfeğiyle H' yi öldürür.

M hakkında kasten kız kardeşini öldürmek suçundan, tüm aile meclisi üyeleri hakkında bu suça azmettirmek suçundan kamu davası açılır. Mahkeme, tüm aile meclis üyeleri hakkında, M' yi azmettirdiklerine dair mahkumiyetlerine yeterli delil olmadığından beraatlerine karar verir. M hakkında ise, kız kardeşini kasten öldürmek

suçundan vermiş olduğu müebbet ağır hapis cezasını haksız tahrik hükümleri sanığın yaşının küçük olması ve takdiri indirim nedenleriyle 10 yıl hapis cezasına indirir.

15) Şanlıurfa 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 1994/87 E., 1994/140 K. Sayılı İlamı

R, kardeşleri olan H ve M ile Kırşehir'e çalışmaya gider. Burada İ, R' yi görür ve evlenmek istediğini bildirir. Ancak aile R' nin bu evliliğine izin vermez. Bir süre sonra R hakkında dedikodular çıkar. Kardeşleri H ve M, R' yi her hangi bir ilişkiye girip girmediği konusunda sıkıştırır. Önceleri cinsel bir ilişki yaşadığı yolunda olumsuz cevap veren R, daha sonra Şanlıurfa' ya dönüş yolundayken, kız olmadığını, ilişkiye girdiğini söyler, ancak bu ilişkiyi kiminle yaşadığını söylemez. Bu cevap üzerine iki erkek kardeş, R' yi öldürme planı yapar, eve dönüş yolundayken yanlarına bıçak alırlar. Köye gelip evlerine yaklaştıkları sırada H, M' yi uzaklaştırmak için önden gitmesini söyler, kendisi R ile yalnız kalınca da R' yi bıçakla boğazından darp ederek öldürür.

H hakkında, kasten kız kardeşini öldürmek, M hakkında da, bu suça azmettirmek suçlarından kamu davası açılır. Mahkeme, yaptığı yargılama sonunda M hakkında, delil yetersizliğinden beraat kararı verirken, H hakkında, vermiş olduğu müebbet ağır hapis cezasını, sanığın, kız kardeşinin kızlığını kaybettiğini öğrenmesi üzerine duyduğu kızgınlıkla işlemiş olması nedeniyle haksız tahrik hükümlerine ve takdiri indirim nedenleri de göz önüne alarak 20 yıl ağır hapis cezasına indirmiştir.

16) Şanlıurfa 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 1994/64 E., 1994/150 K. Sayılı İlamı

Beş-altı yıl kadar önce kocası ölen F, dul kalarak bir evde yalnız yaşamaya başlar. F, bu sırada gayri meşru bir ilişkiye girer ve hamile kalır. F' nin hamileliğini öğrenen yakınları, P, MÜ, S, HA, SE, A ve H' den oluşan aile meclisini toplar. Toplantıda, F' nin öldürülmesi kararı çıkar. Aile meclisi, öldürme görevini F' nin kardeşi olan H' nin 13 yaşındaki oğlu M' ye verir. Aile meclisi ayrıca eylemin, doğum sonrası

olacak şekilde gerçekleştirileceği zamanı da belirler. Olay günü F, özel bir muayenehanede doğum yapar, doğurduğu çocuk yakınlarınca hemen çocuğu olmayan bir aileye verilir. F' yi yeğeni olan M, doktorun muayenehanesinden alarak, dayısının evine götürmek bahanesiyle taksiye bindirir ve olay yerine getirir. Taksinin yanlarından uzaklaşmasıyla M, üzerinde taşıdığı ruhsatsız silah ile F' ye ateş eder ve öldürür.

M hakkında, tasarlayarak adam öldürme, tüm aile meclisi üyeleri hakkında da bu suça azmettirmek suçlarından kamu davası açılır. Mahkeme, aile meclisi üyelerinin tamamı hakkında mahkumiyetlerine yeterli delil olmadığından beraatlerine karar verir. M hakkında ise mahkeme, idam cezası vermekle birlikte daha sonra bu cezayı, mağdurun gayri meşru ilişkiden hamile kalması nedeniyle toplumun sanık üzerinde baskı oluşturduğunu belirterek, haksız tahrik hükümlerine göre, ayrıca sanığın yaşı ve takdiri indirim nedenlerini de göz önüne alarak, 8 yıl 4 ay hapis cezasına indirir.

17) Şanhurfa 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 1994/89 E., 1994/137 K. Sayılı İlamı

Henüz 15 yaşında olan A, ailesinin isteği üzerine 35 yaşındaki H ile gayri resmi nikahla evlendirilir. A, bu evlilik devam ettiği sırada bir başka şahısla kaçır. Bu durumu hazmedemeyen H, aile meclisini toplar. M, ME, B, MÜ, R, S, MU ve RI' dan oluşan aile meclisi, A' nın öldürülmesi kararını verir. A' nın hayatını tehlikede gören babası, A' yı yanına alarak Ceyhan'a yerleşir. Ancak A' nın imam nikahlı kocası H, onların izini bulur ve A' yı bir yolunu bularak zorla Ceyhan'dan, Şanhurfa'ya kaçırır. H, A' yı evine getirdiğini kardeşi M' ye telefonla bildirmesi üzerine M de, H' nin evine gelir. Burada aileyi çevreye rezil ettiğini A' ya söyleyen M, üzerinde taşıdığı ruhsatsız silahla A' ya ensesinden vurarak öldürür.

M hakkında kasten adam öldürme, H hakkında bu suça iştirak ve tüm aile meclisi üyeleri hakkında bu suça azmettirme suçlarından kamu davası açılır. Mahkeme,

aile meclisi üyeleri hakkında mahkumiyetlerine yeterli delil olmadığından beraatlerine karar verir. M ve H hakkında ise suçu birlikte işledikleri gerekçesiyle her ikisine de idam cezası verir. Mahkeme her iki kardeş sanığın cezalarını mağdurun davranışları sebebiyle örf ve adet gereği üzerlerinde oluşan toplum baskısı nedeniyle işlediklerini kabul ederek ağır haksız tahrik hükümlerince ayrıca takdiri indirim nedenlerini göz önüne alarak, 20' şer yıl ağır hapis cezasına indirir.

18) Şanlıurfa 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 1996/101 E., 1996/133 K. Sayılı İlamı

Genç bir kız olan S, annesi F ile birlikte kalmaktadır. S ve F' nin çeşitli erkeklerle birlikte hayasız bir yaşam sürdürdükleri yolunda çıkan dedi kodular üzerine S' nin erkek kardeşi SA, evlerine gelerek, kız kardeşi ve annesiyle tartışmaya başlar. S' nin sen bizi karışamazsın şeklindeki sözleri üzerine SA, üzerinde taşıdığı bıçakla S' yi çeşitli yerlerinden darp ederek öldürür. Bu sırada araya giren anne F' yi de bıçaklayan S, onu da öldürür. Henüz ölmeden hastanede yaralı olarak yattığı sırada beyanı alınan F, kendilerini oğlu SA ile akrabaları H, HA ve M' nin vurduğunu söyler.

SA hakkında annesini ve kız kardeşini öldürmek, H hakkında da bu suça azmettirmek suçlarından kamu davası açılır. Mahkeme, H hakkında mahkumiyetini gerektirir yeterli delil bulunmadığından beraatine, M hakkında ise annesini öldürme suçundan idamına, kız kardeşini öldürme suçundan ise müebbet ağır hapis cezasına mahkum eder. Mahkeme bu cezaları mağdurların davranışları nedeniyle toplumun sanık üzerinde baskı oluşturduğu belirterek haksız tahrik hükümlerince ve takdiri indirim nedenlerini de göz önüne alarak 36 yıl 6 ay ağır hapis cezasına indirir.

19) Şanlıurfa 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 1996/27 E., 1996/56 K. Sayılı İlamı

Henüz 17 yaşında olan S, ailesine haber vermeden kendi halinde sık sık gezmek amacıyla evden ayrılmaktadır. Aile meclisi, S' nin bu davranışları nedeniyle

çevreye rezil olduklarını düşünerek, S' nin babasına, kızına göz kulak olması için ihtarda bulunur. Evden izinsiz ayrılmayı alışkanlık haline getiren S, bu alışkanlığına devam eder. S' nin 14 yaşındaki teyzesinin oğlu M, tartıştığı bir şahsın kendisine 'sen önce namusunu temizle' demesi üzerine S' yi öldürmeye karar verir. Bir süre sonra S ile sokakta karşılaşan M, onunla parkta dolaşır. M, bu sırada bir fırsatını bularak üzerinde taşıdığı bıçakla S' nin boğazını keserek öldürür.

M hakkında kasten adam öldürme suçundan kamu davası açılır. Mahkeme, S hakkında vermiş olduğu 24 yıl ağır hapis cezasını yaşının küçük olması sebebiyle 7 yıl hapis cezasına indirir.

20) Şanlıurfa 2.Ağır Ceza Mahkemesinin 1997/126 E., 1998/88 K. Sayılı İlamı

Şanlıurfa'nın Ceylanpınar ilçesinde ailesiyle birlikte bekar olarak yaşayan F girmiş olduğu gayri meşru ilişkiden hamile kalmıştır. Hamileliğinin dokuzuncu ayında F yanarak ölmüştür.

F' nin birlikte yaşadığı aile fertleri olan N, A, B, D ve E hakkında F 'nin üzerine gaz yağını döküp yakarak öldürdükleri gerekçesiyle adam öldürme suçundan kamu davası açılmıştır. Mahkeme tüm sanıklar hakkında mahkumiyetlerine yeterli delil olmadığından beraatlerine karar vermiş F 'nin kendi kendini yakarak intihar etmiş olabileceğini de gerekçesinde vurgulamıştır.

21) Şanlıurfa 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 1997/83 E., 1997/139 K. Sayılı İlamı

İstanbul'da çalışan Ö, bayram ziyareti için geldiği Şanlıurfa'daki köyünde köylülerle konuşur. Köylüler Ö 'ye halası F ve amcası kızı A hakkında fuhuş yaptıkları dedikodularını aktarır. Ö bu dedikoduların aslını araştırmak üzere halası F 'nin yanına gider ve konuyu açar. F, Ö' ye sen kendi yoluna git bana karışamazsın gibi sözler söyler. Bunun üzerine Ö üzerinde taşıdığı ruhsatsız silahı ateşleyerek F 'yi öldürür.

Ö, daha sonra amcası kızı A 'nın yanına gider ona da aynı konuyu açar F 'yi öldürdüğünü kendisinin de yaşantısına dikkat etmesini söyler. A 'da bana karışmasın sen bacılarına sahip çık şeklinde sözler söylemesi üzerine Ö aynı silahı bir kez daha ateşleyerek A 'yı da öldürür.

Ö hakkında aynı kasıt hakkında birden çok kişiyi öldürmek suçundan kamu davası açılır. Mahkeme sanığın aynı kasıtle hareket etmediğini iki ayrı suç olduğunu belirterek her iki cinayetten dolayı sanık hakkında 24'er yıl ağır hapis cezası verir. Mahkeme bu cezayı daha sonra mağdurların davranışları nedeniyle toplumun sanık üzerinde baskı oluşturmasını gerekçe göstererek, haksız tahrik hükümlerince ve içtima kurallarını da uygulayarak toplam 30 yıl ağır hapis cezasına indirir. Mahkeme üyelerinden biri çoğunluk görüşüne katılmayarak sanığın aynı kasıtle birden çok kişiyi öldürdüğünü belirterek idam cezası verilmesini karşı oyunda belirtmiştir.

22) Şanhurfa 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 1996/129 E., 1997/101 K. Sayılı İlamı

R ile MA arasında duygusal bir yakınlık vardır. R, MA ile evlenmek istemektedir, ancak aile bu evliliğin kurulmasını onaylamamaktadır. R, MA' ya kendisini kaçırmamasını söyler. MA önceleri R' yi isteterek evlenmeyi düşünmüş ise de bu isteğinin yerine gelmeyeceğini anlayınca R' nin önerisi doğrultusunda onu köyden Şanhurfa kent merkezine kaçıır ve geceyi mezarlıkta geçirirler. R ve MA mezarlıkta ilişkiye girer, sabah bulunacakları kaygısıyla da polise teslim olurlar.

Konu ile ilgili tahkikat açılır ve bu sırada R ailesine teslim edilir. R' nin ailesi namuslarının kirlendiği düşüncesiyle R' yi öldürme planı yapar. Bu plan gereğince R' nin kardeşi MO, kullanmış olduğu özel otomobilin arka sol tarafına R' yi oturtarak aracıyla yavaşça köye girer. Bu sırada akrabalarından İ' de kullanmış olduğu traktörle otomobilin arka kısmına yaklaşarak çarpar. MO ve İ' nin amaçları bir kaza süsü vererek

R' yi öldürmektir. Ancak suni olarak oluşturulan kaza sırasında R' ye bir şey olmaz. MO, İ' nin aracına çarpmasını bahane ederek onu kovalar. R başına gelecekleri fark edince kaçımaya başlar. Ancak akrabalarından İS, onu tutar ve başka bir akrabası olan H' nin çalışılır hale getirdiği traktörün altına R' yi atar. H, traktörle birkaç kez R' nin üzerinden geçer ve R' yi ezerek öldürür.

Olay adli mercilere önce trafik kazası olarak aktarılır. İ ve MO hakkında tedbirsizlik ve dikkatsizlik sonucu ölüme sebebiyet verme suçundan asliye ceza mahkemesine dava açılır. Ancak asliye ceza mahkemesi ölümün şüpheli olduğunu anlayınca görevsizlik kararı vererek dosyayı ağır ceza mahkemesine gönderir. Olayın iç yüzü anlaşılınca sanıklar MO, H, İS ve İ hakkında kasten adam öldürmek suçundan bir dava daha açılır ve her iki dava aynı olayla ilgili olduğundan birleştirilerek sanıkların yargılanmasına devam edilir. Sanıklar savunmalarında traktörün otomobile çarptığı sırada R' nin traktörün altına düştüğünü ve bu şekilde traktörün altında kaldığını belirtirler.

Mahkeme tüm sanıkları suçlu bularak hepsi hakkında müebbet ağır hapis cezası verir. Mahkeme tüm sanıklar hakkında vermiş olduğu bu cezayı mağdurun davranışları nedeniyle toplumun sanıklar üzerinde baskı oluşturduğu gerekçesiyle haksız tahrik hükümlerine göre ve takdiri indirim nedenlerini de göz önüne alarak 12 yıl 6 ay ağır hapis cezasına indirir.

23) Şanhurfa 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 1999/221 E., 1999/255 K. Sayılı İlamı

R, seracılık yapmak amacıyla ailesiyle birlikte geldiği Tarsus'ta tecavüze uğramış, ancak korkusundan bu tecavüz olayını kimseye anlatamamıştır. Bir süre sonra R berdel usulü ile gayri resmi nikahlı olarak H ile evlendirilmiştir. H, R' nin gerdek gecesini bakire olmadığını anlayınca ailesinin yanına geri göndermiş ancak bir kısım

aracıların arabuluculuğu ile R, gayri resmi nikahlı kocası H' nin yanına dönmüş ve birlikte yaşamaya başlamışlardır. Olayların bu şekilde gelişmesi üzerine R' nin kardeşi K ile arası açılmıştır. Ancak bir süre sonra R' nin kocası H, karısının başka erkeklerle ilişkisi olduğunu belirterek R' yi babası A' ya teslim eder. A, kızı R' yi alarak evine getirir. Bu sırada evde olmayan K, eve dönüp karşısında R' yi görünce evde bulunan av tüfeğini çıkartarak, R' yi bu tüfekle öldürür.

K, hakkında kız kardeşini öldürmek suçundan kamu davası açılır. Bu dava devam ettiği sırada savcılık A hakkında da K' yi bu suça azmettirdiği için bir dava daha açar. Mahkeme dosyaları birleştirerek yargılamaya devam eder ve her iki sanık hakkında mahkumiyet hükmü kurar. Mahkeme, gerekçesinde yörede maktulenin davranışlarının namus meselesi olarak algılandığını, bu tür olaylarda, suçların, daha az ceza alması için yaşı küçüklere, büyüklerinin yardımı ile işlettirildiğini gerekçesinde belirtmiştir.

Mahkeme, sanıklardan K hakkında verdiği müebbet ağır hapis cezasını, sanık üzerinde toplum baskısı olduğu, yaşının küçük olması ve takdiri indirim nedenlerini de göz önüne alınarak, 8 yıl 4 ay ağır hapis cezasına indirmiştir. A hakkında ise mahkeme verdiği idam cezasını, eyleminin iştirak mahiyetinde olduğunu, sanığın toplum baskısı altında kaldığını belirterek haksız tahrik hükümlerine ve takdiri indirim nedenlerini de göz önüne alarak, 5 yıl 6 ay 20 gün ağır hapis cezasına indirmiştir.

Mahkeme heyetindeki üyelerden birisi maktulün kızılığını tecavüze uğramak suretiyle kaybettikten sonra kurduğu gayri resmi evliliğin 1 yıl devam ettiğini, bu bir yıllık süre içerisinde kocasıyla birlikte yaşadıkları, sanıklar açısından haksız tahrik hükümlerinin uygulanmaması gerektiğini karşı oyu ile belirtmiştir.

24) Şanlıurfa 2.Ağır Ceza Mahkemesinin 1999/14 E., 1999/159 K. Sayılı İlamı

35 yaşlarında olan A daha önceden bir evlilik yapmış ancak kocası ölünce dul kalmıştır. A yörenin örf ve adetleri gereğince ölen kocasının evinde dul olarak oturmuştur. Ancak 5 yıl bu şekilde oturduktan sonra S ile evlenmiştir. Ölen kocasının yakınlarından evliliğiyle ilgili onay almamış olan A, başına herhangi bir olay gelmemesi için evini de Siverek'ten Şanlıurfa'ya taşımıştır. A ve ikinci kocası S, A' nın ölen kocasının yakınlarına bir miktar para ve elçiler göndererek olay çıkmasına engel olmak istemişlerdir. Ancak bu kişiler sorunun parayla çözülmeyeceğini belirterek elçileri geri göndermişlerdir.

A' nın eski kocasının yakınları, kendilerinin onayı dışında A' nın evlenmesini bir namus meselesi olarak algılamışlar ve sorunu çözmek için, M, İ, K, H ve HÜ 'den oluşan aile meclisini toparlayarak karar almıştır. Kararda, A' nın öldürülmesi yolu seçilmiştir. Bu karar gereğince hareket eden M, K ve HÜ Şanlıurfa'da maktulenin evini bularak kapıyı çalıp içeri girmek istemişler, evdekiler gelenlerin kim olduğunu anlayınca kapıyı açmamış, ancak sanıklar zorla içeri girerek üçü birlikte yanlarında getirdikleri silahlarla ateş ederek A' yı öldürmüşlerdir.

M, K ve HÜ hakkında kasten adam öldürmek suçundan aile meclisinin diğer üyeleri hakkında da bu suça azmettirmek suçundan kamu davası açılır. Mahkeme tüm sanıklar hakkında idam cezası verir, ancak ölümün hangi silahtan atılan mermiyle gerçekleştiği tespit edilemediğinden sanıkların iyi hali de göz önüne alınarak M, K ve HÜ hakkında cezalarını 16 yıl 8 ay ağır hapis cezasına indirir. Mahkeme, H ve İ hakkında ise eylemlerinin ferî iştirak olduğunu kabul edip takdiri indirim nedenlerini de göz önüne alarak bu sanıklarında cezalarını 16 yıl 8 ay ağır hapis cezasına indirir.

25) Şanlıurfa 2.Ağır Ceza Mahkemesinin 2000 /125 E., 2000/156 K. Sayılı İlamı

20 yaşında olan B' nin, K ile gönül bağı vardır. K, B ile evlenmek istediğini B' nin ailesine iletir, ancak aile bu evliliğe onay vermez. B istemediği halde, ailesinin zorlamasıyla F ile evlendirilir. Bu evlilik devam ettiği sırada da B, K ile görüşmeye devam eder. F, B' nin K ile ilişkisi olduğunu öğrenince B' yi babasının evine gönderir. Babasını evinde yaşarken üzerinde cep telefonu yakalanan B, telefonu kendisine K' nın aldığı söyleyince, İS, MU, ME, FI, İB, FA, RA, SE ve ŞA' dan oluşan aile meclisi toplanır. Toplantıdan B' nin öldürülmesi kararı çıkar. Öldürme fiilini gerçekleştirme görevi de daha az ceza ile kurtulmak için henüz 16 yaşındaki B' nin kardeşi ME' ye verilir. ME, babasına ait olan ve evlerinde bulunan silahla B' yi öldürür.

ME hakkında kız kardeşini kasten öldürme, tüm aile meclisi üyeleri hakkında da bu suça azmettirme suçlarından kamu davası açılır. Mahkeme, eylemini sabit bulunduğu ME hakkında müebbet ağır hapis cezası verir ancak bu cezayı mağdurun davranışları nedeniyle sanık üzerinde toplumun baskı yaptığını, ME' nin 18 yaşından küçük olduğunu ve takdiri indirim nedenlerini de dikkate alarak 8 yıl 4 ay ağır hapis cezasına indirir. Mahkeme, İS hakkında kızının öldürülmesi suçuna iştirak ettiğinden hakkında idam cezası verir ancak bu cezayı iştirak hükümleri, haksız tahrik ve takdiri indirim nedenlerince 5 yıl 6 ay 20 gün ağır hapis cezasına indirir. Mahkeme, aile meclisinin diğer üyelerinden B' nin kardeşleri olan FI, MU, İB ve FA hakkında da kardeşlerinin öldürülmesine iştirak ettiklerinden müebbet ağır hapis cezası verir. Ancak bu cezalar mahkemece, iştirak ve haksız tahrik hükümlerince ve bir kısım sanıkların yaşlarının küçük olması nedenlerine göre indirilir. Bu indirim sonucu FI' ya 2 yıl 11 ay 16 gün, MU ve FA'ya 4 yıl 5 ay 10'ar gün, İB'ye 3 yıl 8 ay 13 gün ağır hapis cezası verilir. Diğer aile meclisi üyeleri hakkında ise delil yetersizliğinden beraatlerine karar verilir.

KAYNAKÇA

- (1) EREM, Faruk, TOROSLU, Nevzat, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 391, 451, Savaş Yayınları.
- (2) DÖNMEZER, Sulhi, **Kişilere ve Mala Karşı Cürümler**, s. 9,17, 62, 70, 91, Beta Yayın Dağıtım, İstanbul, 1998.
- (3) ÖNDER, Ayhan, **Şahıslara ve Mala Karşı Cürümler ve Bilişim Alanında Suçlar**, s. 4, 9, 138, 144, Filiz Kitapevi, İstanbul, 1994.
- (4) İÇEL, Kayıhan, AKINCI, Füsun Sokullu, ÖZGENÇ, İzzet, SÖZÜER, Adem, MAHMUTOĞLU, Fatih, ÜNVER, Yener, **İçel Suç Teorisi**, s. 43, 44, 116, 198, 234, Beta Yayınları, İstanbul, 2000.
- (5) YILMAZ, Ejder, **Hukuk Sözlüğü**, s. 777, 928, Yetkin Yayınları, Ankara, 1992.
- (6) DÖNMEZER, Sulhi, ERMAN, Sahir, **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku**, s. 224-226, 416, 2. Cilt, Beta Yayınları, İstanbul, 1999.
- (7) EREM, Faruk, DANIŞMAN, Ahmet, ARTUK, Mehmet Emin, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s. 224, 226, 416, Seçkin Yayınevi, Ankara, 1997.
- (8) SOYASLAN, Doğan, **T.C. Başbakanlık, Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Töre Cinayetleri**, s. 29-30, Ankara, 1999.
- (9) KARDAM, Filiz, **T.C. Başbakanlık, Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Töre Cinayetleri**, s. 89-94 Ankara, 1999.
- (10) AYKUT, Oktar, **T.C. Başbakanlık, Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Töre Cinayetleri**, s. 45-54, Ankara, 1999.
- (11) ACAR, Feride, **T.C. Başbakanlık, Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Hukukta Kadın Sempozyumu**, s. 58, Ankara, 2000.

- (12) ÜNVER, Naci, T.C. Başbakanlık, Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Töre Cinayetleri, s. 19, Ankara, 1999.
- (13) TEZCAN, Mahmut T.C. Başbakanlık, Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Töre Cinayetleri, s. 21-23, Ankara, 1999.
- (14) FARAC, Mehmet, Töre Kiskacında Kadın, s. 9-15, 57-65, 114-128, Cumhuriyet Kitap Kulübü, Çağdaş Yayınları, İstanbul, 1998.
- (15) GÜRKAN, Ülker, T.C. Başbakanlık, Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Hukukta Kadın Sempozyumu, s. 40, Ankara, 2000.
- (16) ŞAHİN, Cumhur, T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Töre Cinayetleri, s. 36, Ankara, 1999.
- (17) DEMİRBAŞ, Timur, Yeni Doğmuş Çocuğu Öldürme Suçu, s. 5, 60-82, 115, 9 Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1992.
- (18) DEMİRBAŞ, Timur, Türk Ceza Kanununda Özel Haksız Tahrik Halleri, bkz. s. 99 Üçdal Neşriyat.
- (19) YAŞAR, Osman, Uygulamada Türk Ceza Yasası Genel Hükümler, s. 814-817, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2000.
- (20) UYGUN, Mehmet, Yargıtay Ceza Genel Kurulu Kararları, 1992 - 1993 - 1994 - 1995-1996, s. 49 ve devamı, Ankara, 1997.
- (21) SAVAŞ, Vural, MOLLAMAHMUTOĞLU, Sadık, Türk Ceza Kanununun Yorumu, 1. Cilt, s. 687, Seçkin Yayınevi, Ankara, 1994.
- (22) Devlet İstatistik Enstitüsü Araştırma Sonucu, İleten: FARAC, Mehmet, Töre Kiskacında Kadın, s. 14. Cumhuriyet Kitap Kulübü, Çağdaş Yayınları, İstanbul, 1998.

